HELION

Science Fiction

nr. 1-2/2016

Laureați ai Concursului național de proză scurtă Helion 2015

VICTOR ANESTIN
AMBROSE BIERCE
ROBERT W. CHAMBERS
JOHN CLUTE
MIRCEA OPRIȚĂ
LŐRINCZY JUDIT
RODICA BRETIN
LUCIAN-VASILE SZABO

Adrian Chifu
Daniel Timariu
Ildikó Gábos-Foarţă
Ștefan Buzărnescu
Marian Mirescu
Radu Cleţiu
Evelyne & Andrei

NUMĂR SPECIAL ANIVERSAR

Morus and His Legacy.
Humanism, Utopia, Modernity

Second Helion International Conference

Timișoara, Romania
6-8 May 2016

Conveners: Sorin Antohi, Gregory Claeys, Mariano Martín Rodríguez, Cornel Secu

Participants

1. **Sorin Antohi (Bucharest)**
2. **Artur Blaim (Gdańsk)**
3. **Corin Braga (Cluj-Napoca)**
4. **Gregory Claeys (London)**
5. **Adriana Corrado (Naples)**
6. **Marius-Mircea Crișan (Timișoara)**
7. **Zsolt Czigányik (Budapest)**
8. **Vita Fortunati (Bologna)**
9. **Mariano Martín Rodríguez (Brussels)**
10. **Lars Schmeink (Hamburg)**
11. **Mircea Opriță (Cluj-Napoca)**
12. **Lucian-Vasile Szabo (Timișoara)**
13. **Natacha Vas-Deyres (Bordeaux)**

CONCURSUL „ROMÂNIA PESTE O SUTĂ DE ANI”

Asociația REDIVIVA a Cluburilor și Autorilor de Science-Fiction, ARCASF, organizează, împreună cu Clubul Helion, în anul 2016 Concursul Național ROMÂNIA PESTE O SUTĂ DE ANI, concurs menit să pună în mișcare imaginația românilor din orice parte a lumii.
Concursul are trei secțiuni:
1. IDEI
2. SCENARIU (teatru, film, bandă desenată, scenariu radiofonic)
3. FICȚIUNE (povestiri, nuvele)
Feicare secțiune are câte trei premii și mențiuni.
Concursul se va desfășura între 30 martie și 15 august 2016, iar premierea câștigătorilor se va face în 18 septembrie a.c. la București în ultima zi a celei de-a 37-a ediției a Convenției Naționale de Ficțiune Speculativă – ROMCON 2016, care se va desfășura la Biblioteca Națională a României.
Ideile și temele lansate în cadrul concursului trebuie să intre în arealul posibilului, având asigurate elemente ale unui cadru logic de verosimilitate.
Premii:
1. Secțiunea idei (maximum 15.000 de semne tipografice) - Premiul I – 1.000 lei; Premiul al II-lea – 700 lei; Premiul al III-lea – 500 lei
2. Secțiunea de scenarii, teatru, film (minimum 20.000 de semne tipografice) - Premiul I – 2.500 lei; Premiul al II-lea – 1.500 lei; Premiul al III-lea – 1.000 lei
3. Secțiunea de ficțiune, (povestiri, nuvele - maximum 80.000 de semne tipografice) - Premiul I – 3.000 lei; Premiul al II-lea – 2.000 lei; Premiul al III-lea – 1.500 lei
Toate mențiunile vor primi premii în cărți.
Lucrările vor fi trimise în perioada 15 mai – 15 august pe adresa de e-mail asociatia.arcasf@gmail.com, însoțite de un CV al autorului. Premiile vor fi acordate în ziua a 3-a a Romcon-ului de la București (17 septembrie). Mai multe informații după 30 martie pe site-ul arcasf.ro și helionsf.ro.

CASA DE CULTURĂ A MUNICIPIULUI
T I M I Ş O A R A

HELION

NUMĂR SPECIAL REALIZAT CU OCAZIA JUBILEULUI
DE 35 DE ANI AL REVISTEI HELION

TIMISOARA, MARTIE 2016
NR. 1-2, 2016

HELION

NR. 1-2, 2016

EDITORIAL

Cornel Secu•*35*.....3

CUVINTE DESPRE HELION

Cornel Ungureanu.....4
Cornel Robu.....4
Gheorghe Săsărman.....4
Sorin Antohi.....5
Șerban Foarță.....5
Mircea Opriță.....5
Lucian-Vasile Szabo.....6
Mariano Martín Rodríguez.....6
Lucian Merișca.....6

LABORATOR S.F.

Lucrări laureate la Concursul Național de Proză Scurtă Helion 2015

Lucian Dragoș Bogdan•*Doar atât: scriu*.....8
Sergiu Someșan•*Buclă de histerezis*.....14
Liviu Surugiu•*Regele spărgătorilor*.....20
Florin Purluca•*Veșnic, regrete!*.....24
Teodora Gheorghe•*Luna întreagă și două portocale*.....36

***

Adrian Chifu•*Culoarea roșie parțială*.....40
Lucian-Vasile Szabo•*Imperiul din sârmă*....42
Daniel Timariu•*În ochiul schimbării*.....45
Ildikó Gábos-Foarță•*Claustrophobie verde*...54
Rodica Bretin•*Vânătorul de freli*.....55

FOTOTECA

Fototeca Helion.....58

MERIDIAN S.F.

Lőrinczy Judit•*Conștiință*.....64
Robert W. Chambers•*În curtea dragonului*...66
Ambrose Bierce•*Stăpânul lui Moxon*.....70
•*O luptă crâncenă*.....73

RESTITUTIO

Victor Anestin•*La poarta raiului*.....76

ALTERNATIVE

John Clute•*Fantastika în vâltoarea lumii*.....78
Lucian-Vasile Szabo•*Elemente postumaniste în science fiction*.....84

CRONICA DE FAMILIE

Mircea Opriță•*Un tablou în verde vegetal*....88
•*Galaxia Schiller-Beethoven*.....90

CONTRAPUNCT

Ștefan Buzărnescu•*Contribuție la reconstrucția profilului identitar românesc*...92
Cornel Secu•*O epică viguroasă și convingătoare*.....94
Cornel Seracin•*"Drumul spre casă" de Adrian Chifu*.....96

IN MEMORIAM

Cornel Secu•*Florin Manolescu n-a trăit degeaba*.....98

BD

Evelyne & Andrei•*Păsări aprinse*.....100
Marian Mirescu•*Urări de 2016*.....102
Radu Clețiu-Clear•*Extraterestrul*.....103
•*La Steaua*.....103

ZIG ZAG.....105

Redactor-șef: Cornel Secu; **Redactor-șef adjunct:** Lucian-Vasile Szabo; **Seniori editori:** Mircea Opriță, Cornel Robu, Mariano Martin Rodriguez, Costel Baboș, Marian Mirescu; **Redactori:** Ciprian Ionuț Baciu, Adrian Chifu, Ildikó Gábos-Foarță, Alexandru Maniu, Adriana Muscă, Daniel Timariu și Cristian Vicol; **Coperta I:** Cătălin Negrea; **Coperta a IV-a:** Alin Pârcălabu; **Grafică:** Ionuț Bagiu, Radu Clețiu, Lőrinczy Judit, Marian Mirescu, Paul Mitrică, Alin Pârcălabu, Marcel Prevăritură, Adrian Zmed; **Fotografii:** Adrian Bancu, Darius Luca Hupov și Cornel Secu; **Paginare:** George Țugurlan; **Adresa redacției:** Str. Miron Costin nr. 2, Timișoara; **Telefon:** 0749-185.385, 0722-410.623, **E-mail:** redactiahelion@gmail.com, **Web:** www.helionsf.ro; **Editor:** Casa de Cultură a Municipiului Timișoara; **B.T.** 14.03.2016; **Apariție:** 22.03.2016; **Tipar:** SC Eurostampa SRL Timișoara

ISSN 1220-7152

35

Anul trecut, în 18 martie 2015, am aniversat 35 de ani de la întemeierea clubului Helion. Amintiri... amintiri. În istoria clubului un loc central l-a ocupat revista clubului, având acelaşi nume, **Helion**.

Ascensiunea clubului dintre anii 1981-1990 şi apoi 1994-1996 şi 2006-prezent este semnificativ legată de existenţa revistei.

Atunci, când revista n-a putut apărea, parcă lipsea ceva în funcţiunea clubului. Părea a avea o infirmitate.

Aşadar revista a ieşit în 25 martie 1981, la Casa Tineretului din Timişoara, acolo unde s-a născut şi clubul/cenaclul Helion. Nu a fost uşoară ieşirea în lume, dar oricum aveam ceva experienţă în a lucra cu cei care trebuiau să avizeze sumarul.

Problema era să-i convingem pe cei mai apropiaţi, adică pe cei din conducerea Casei Tineretului că revista va fi rentabilă, adică nu se vor pierde bani prin tipărirea ei. Şi nu s-a pierdut niciun leu, dimporivă, clubul în cei patru ani şi jumătate cât a funcţionat la Casa Tineretului, a fost chiar foarte rentabil. Şi revista aducea venituri consistente, dar şi Zilele Helion, cu Săptămâna filmului ştiinţifico-fantastic.

Primul colectiv de redacţie, în ordine alfabetică, a fost format din Adrian Bancu, Augustin Corneliu Giagim, Silviu Genescu, Lucian Ionică, Cornel Secu (coordonator) şi Mihai Vuescu.

Caseta redacţională se schimba de la an la an, dovedind permanenta dimanică din club.

Ce nu s-a schimbat a fost redactorul-şef sau coordonatorul revistei şi rubricaţia.

Rubricile revistei au dovedit constanţă, seriozitate şi permanenţă în timp. **Ipoteze extraordinare, Laborator S.F., Meridian S.F., Alternative, Contrapunct, Pe scurt despre proza scurtă, Debut S.F.** au fost viabile, articolele şi prozele care au fost găzduite afirmând un concept clar al identităţii Helionului: calitatea literară, atitudinea critică, responsabilitatea şi acoperirea ideatică a unui punct de vedere critic sau analitic.

Atunci, când s-a schimbat formatul revistei (în 1994 şi 1995), chiar dacă noutatea a fost frapantă, nu a fost atât de convingătoare pentru cititori.

Revenirea la formatul iniţial (A4) în 2006 a însemnat, în general, şi o ... recuplare la circuitul naţional.

Aceşti 35 de ani care au trecut din 1981 şi până acum au însemnat şi multe premii la nivel naţional pentru revistă, ca şi pentru surata ei mai tânără, dedicată studiilor de teorie şi istorie literară a s.f.-ului BIBLIOTECA NOVA, al cărui prim număr a apărut în 1983.

În aceşti ani s-a căutat permanenţa, sau, mai bine zis, menţinerea unui stil şi a aunui prag calitativ.

Cei care s-au adăugat echipei de la început, mă refer, mai ales, la cei veniţi după 1984 (mutarea la Casa Universitarilor) sau după 2006, au ţinut ritmul şi au păstrat cadenţa.

Sperăm ca pentru cele afirmate mai sus să fie doveditoare cele patru volume din Antologia Helion (trei de proză şi unul de istorie şi teorie literară), cuprinzând lucrări selectate din perioada 1981-2010.

Spiritul identitar al Helionului a însemnat afirmarea valorilor româneşti, provenite din interiorul clubului sau de la alţi sefişti români, fără niciun fel de complex de inferioritate sau datorat „micimii" culturii române.

Dovada cea mai palpabilă a fost prezenţa europeană a revistei la Congresele Europene, fiind premiată de trei ori pentru cel mai bun fanzin în 1984 (Brighton, Anglia), 1988 (San Marino, Italia), 1989 (Budapesta, Ungaria).

Faptul că articole sau autori publicaţi de Helion au fost recenzaţi sau comentaţi în Quarber Mercur (Austria), Foundation (Anglia), Ubab şi Fickzie (Polonia), Galaktika (Ungaria), Maison D'Ailleurs (Elveţia), Nueva Dimension (Spania), Galaxy (Franţa), Kontakt (Germania), Nova Fantastika (Rusia) sunt semne ale integrării noastre europene de la început, fără să aşteptăm paşii politici de mai târziu.

Datorită potenţialului cultural şi a forţei de reprezentare în perioada 1994-1995, revista Helion a fost pivotul publicistic al Asociaţiei Române de Science-Fiction – ARSFan.

Helionul a lansat şi relansat în circuitul naţional nume precum Mihai Alexandru, Val Antim, Costel Baboş, Ciprian Ionuţ Baciu, Dušan Baiszki, Laura Ceica, Adrian Chifu, Cotizo Draia, Silviu Genescu, Radu Pavel Gheo, A. C. Giagim, Darius Luca Hupov, Lucian Ionică, Marcel Luca, Adriana Muscă, Laurenţiu Nistorescu, Lucian-Vasile Szabo, Geza Szasz, George Terziu, Cristian Vicol.

Grafica revistei a fost realizată şi îngrijită în bune condiţii de: Ionel Nistor, Cătălin Negrea, Traian Abruda, Daniel Ursachi, Mihai Corneliu Donici, Dan Chendi, Gheorghe Văleanu, Sorin Vreme, Adriana Oancea, Eugenia Banciu, Radu Cleţiu.

O rodnică şi constantă colaborare a existat din partea iluştrilor clujeni: Mircea Opriţă şi Cornel Robu.

Un salut special merită craioveanul Marian Mirescu, ca şi spaniolul Mariano Martin Rodriguez.

Studiile teoretice, analizele, recenziile şi comentariile au fost întotdeauna un compartiment forte al revistei.

Fiecare rând scris pentru Helion, revista, de către helionişti, sau de către cei care erau membri ai altor cenacluri sau cluburi din ţară, ori nu erau deloc, a însemnat mereu un test reciproc de încredere, de fidelitate, dar şi de justă valorizare.

Sunt legat de Helion prin multe fapte şi întâmplări de tot felul.

M-am străduit, atât cât mi-au permis capacităţile mele intelectuale şi morale, să aşez, pe o treaptă de sus în existenţa mea, existenţa Helionului în cele două componente ale sale: clubul şi revista.

Mă voi despărţi în curând de Helion revista, pentru că aşa e bine şi necesar.

Ştiu, cu siguranţă, că pot conta pe câţiva oameni formaţi de Helion, care să continue cu responsabilitate şi profesionalism munca mea, dar şi cu dăruire, devotament şi dragoste.

Cornel Secu

Helion — o aniversare

Aniversarea Helion urmează la puţină vreme după aniversarea lui Cornel Secu (70 de ani!!!): e o potrivire frumoasă a întâmplărilor culturale aniversare timişorene. E un moment care se leagă de alte aniversări ale Oraşului: şi de întemeierea Politehnicii, despre care ar trebui să scriem mai mult, fiindcă Traian Lalescu, întemeietorul, era un umanist preocupat de etnografia şi de literaturile Banatului, de definirea ţinutului, şi de aniversarea Asociaţiei scriitorilor din Banat, de aniversarea revistei Orizont. Şi de speranţa oraşului de a deveni capitală culturală a Europei.

Helion, cu argumentele literaturii s.f. pe care o promovează, cu congresele naţionale şi internaţionale pe care le găzduieşte şi la care participă, cu succesele obţinute de revistele şi cărţile ei numeşte un Centru al lumii noastre: o capitală culturală.

La mulţi ani!!!

Cornel Ungureanu
Preşedintele Filialei Timişoara a Uniunii Scriitorilor din România

O revistă în floarea vârstei

35 de ani nu este, poate, o vârstă a aniversărilor şi bilanţurilor. E prea devreme, se va zice, e prematur. Aşa o fi, poate, atunci când e vorba de vârsta unui om, de viaţa unui un om, a unei persoane care-şi urmează individual cursul şi ciclul existenţei sale biologice, supusă unor fatalităţi date şi comensurate inexorabil de la natură. Dar nu e nicidecum prea devreme şi nu e deloc prematur atunci când e vorba *nu* de un fapt al naturii, ci de unul al culturii, de un act de cultură. Aşa cum este apariţia timp de peste trei decenii a unei reviste literare şi fiinţarea neîntreruptă, în tot acest răstimp, a unui cenaclu de creaţie şi a unui club literar.

Dacă ***Helion***-ul este o revistă în floarea vârstei, încă şi astăzi, la 35 de ani de la apariţia primului ei număr tipărit, vigoarea ei îşi trage bineînţeles seva în primul rând din vigoarea nativă mereu reînnoită a generaţiilor succesive de creatori care i-au populat şi i-au alimentat paginile de-a lungul timpului ; dar – mai trebuie spus – nu în ultimul rând şi din vigoarea, din entuziasmul şi spiritul de iniţiativă ale unui anumit om, care a ştiut pune în valoare nu numai talentul lui propriu, dar şi talentele altora, ale omului forte care a fost tot timpul în fruntea acestor generaţii succesive de scriitori, oferindu-le şansa de a fi cunoscuţi de cititori prin publicarea în revistă, de a se cunoaşte între ei prin întâlnirile colegiale de la clubul ***Helion***, de a-şi stimula şi potenţa reciproc înzestrările native proprii fiecăruia prin discuţiile atente şi exigente din cenaclu. Acest om există şi numele lui este Cornel Secu – întemeietorul şi unanim cunoscutul şi recunoscutul ***maître*** al revistei şi al clubului, fermentul stimulant şi coagulant al tuturor energiilor şi talentelor care, pe parcursul acestor trei decenii şi jumătate, au roit tot timpul în jurul clubului şi al revistei ***Helion***. Cine zice ***Helion***, zice ***Cornel Secu***. Pentru că omul care a înfăptuit acest act de cultură numit ***Helion*** – şi îl înfăptuieşte cu brio şi azi, în continuare, la fel de neobosit şi de entuziast ca la început şi ca întotdeauna pe parcursul celor trei decenii şi jumătate sărbătorite acum – este o forţă a naturii. O adevărată forţă a naturii, cum se spune. O forţă a naturii înzestrată concomitent şi cu vocaţia culturii. Un fast şi fericit caz în care natura generează cultură şi se pune în slujba ei, îi este aliată şi devotată, aducând cu sine în această alianţă şi în acest aliaj toate resursele generoase de vigoare şi activism, de eficienţă practică şi adecvare pragmatică la real de care inalienabil dispune.

Ce urare li s-ar putea adresa tuturor acum, la ceas aniversar, lor şi magistrului lor - revistei „în floarea vârstei" care este ***Helion***-ul, la cei 35 de ani pe care-i împlineşte în aceste zile - decât

Vivat, crescat, floreat !

Cornel Robu

***

"

Helion, citim în ediţia germană a Wikipediei, este nucleul stabil al izotopului ^{3}He al heliului, un cation cu sarcină pozitivă dublă, alcătuit din doi protoni şi un neutron. El joacă un rol important ca treaptă intermediară în reacţia proton-proton, prin care hidrogenul se transformă în stele în heliu." Nu ştiu dacă cei ce au ales acest nume pentru revista clubului timişorean cunoşteau definiţia dată de fizicieni, sau aveau în vedere doar o referire la astrul zilei şi la zeitatea solară care-i purta în mitologia greacă numele, *Helios*; şi într-un caz şi într-altul, botezul pare să fi fost de bun augur, de vreme ce publicaţia continuă de 35 de ani să apară, cu o frecvenţă desigur mai redusă decât a răsăritului de soare şi poate nu cu punctualitatea lui astronomică, dar cu aceeaşi generozitate a luminii revărsate peste orizonturi şi tot cu menirea de a provoca reacţii generatoare de energie. Nu mă încumet să ghicesc care ar putea fi cei doi protoni şi care neutronul, semnificativ îmi pare însă faptul că nucleul e stabil, dar şi că încărcătura e pozitivă şi e dublă, promiţând aşadar să nu se epuizeze cu una-cu două: o simbolică dar îmbărbătătoare garanţie de longevitate. Fie ca ea să dăinuiască, nedezminţându-şi modelul omonim. Felicitări!

Gheorghe Săsărman

***

În zilele de 7-9 noiembrie 1980, când am participat pentru prima dată la o consfătuire națională SF, am aflat de la Cornel Secu, pe care tocmai îl întîlnisem, de proiectul revistei *Helion,* materializat pe 25 martie 1981. De la primul număr, am rămas un cititor fidel al publicației, pe care de cîțiva ani o urmăresc și pe Net. În toți acești ani, *Helion* a fost și pentru mine, ca pentru atâția alții, o fereastră către lumi reale și imaginare, către universuri trecute, paralele ori posibile.

Pe 25 martie 2016, revista împlinește 35 de ani, iar Cornel Secu ajunge la 70. La această dublă aniversare, propun o lectură optimistă a primei terține din *Infernul* lui Dante -- "Nel mezzo del cammin di nostra vita/ mi ritrovai per una selva oscura/ ché la diritta via era smarita". Astfel, când el însuși împlinea 35 de ani, în acele vremuri tulburi pentru care viitorurile speculative reprezentau veritabile forme de supraviețuire și chiar de mântuire (seculară), Cornel era angajat pe calea dreaptă spre idealism și altruism. Cenaclul, revista, cărțile, agapele, revelioanele, conferințele, rețeaua amicală și tot ce a mai purtat marca Helion de atunci încoace sunt roadele acelui angajament total, niciodată uitat. Pe de altă parte, 35 și 70 sunt totuși cifre simbolice, nu exacte (Dante știa cum se citește Biblia, adică inclusiv alegoric). Prin urmare, deși vom sărbători cu toții aceste date fixe, iar raportul 35/70 are semnificația sa irepetabilă, urez revistei și lui Cornel ani mulți de viață! Și contemplativă, și activă...

Sorin Antohi

35

Ani 70, purtați pe umăr,
de către *Maître*, e un număr
care-mpărțit, acum, la doi,
când jubileul e în toi,
ne-ntinerește și pe noi
cu jumătatea ăstui număr!

SF

Un *Ș. F.* fiind și eu,
mă gândesc că *Helion*
n-are diacritice mereu,
publicând SF-uri care
merită un jubileu,
chiar și fără *Ș* (cum eu).

Șerban Foarță

Un cenaclu, o revistă

Helion și-a câștigat o poziție fruntașă între publicațiile SF românești și lasă urme notabile în continuare. Pentru cenaclul care o produce, faptul că ține ritmul și oferă lectură consistentă este esențial, stimulând creația și menținând coeziunea participanților la această frumoasă aventură a scrisului. Dublarea versiunii pe hârtie, care avea prin forța lucrurilor un ritm mai lax, cu una *on line,* capabilă să respecte o apariție lunară, a fost o soluție inspirată și aducătoare de succes. Dar nu o analiză detaliată vreau să fac eu acum, convins că o aniversare va fi întâmpinată prompt, eficient, cu priviri venite dinlăuntrul redacției; de acolo unde pe parcursul deceniilor au dat în clocot ideile, inițiativele, visele și realizările efective, menite să construiască la modul tenace o tribună pentru cenaclul propriu și pentru anticipația românească în general.

Cred că pentru mine e mai important în clipa asta să-mi re-înnod la vedere vechea relație cu cenaclul „Helion" și cu publicația care i se datorează. Încă din tinerețe am găsit înțelegere și o încrezătoare așteptare în acest efervescent mediu timișorean. Iar dacă e să subliniez în mod deosebit ceva din colaborarea mea cu dinamica revistă *Helion,* lucrul acesta vizează ampla serie de „Cronici de familie", din care s-au tipărit până acum două volume, iar al treilea se află în plină construcție. Am explicat undeva, amănunțit, de ce mă ocup cu precădere de SF-ul românesc și cât de necesar este ca reperele construite aici să fie puse corect și la timp în valoare, pentru ca scrieri importante ale genului să nu rămână pierdute într-o atmosferă de dezinteres cultural, pe care, din păcate, actualele evoluții din societatea românească par a o dezvolta. *Helion* contribuie astfel, prin găzduirea *Cronicilor,* la o necesară continuare a proiectului *Istoriei anticipației românești,* lucru pentru care îmi exprim public gratitudinea!

Mircea Opriță

Helion sau profesionalismul dedicat

Revista Helion reprezintă o stare de spirit, prin trecutul ei impresionant și prin prezentul frumos. Conceptul publicației îi aparține lui Cornel Secu, care s-a ocupat intens de editarea ei. La început, în 1981, a fost dificil, uneori extrem de greu, deoarece birocrația inconsistentă și totuși dură a regimului comunist nu putea concepe o astfel de apariție. A fost nevoie de un talent deosebit pentru a strecura efectiv publicația prin furcile caudine ale sistemului. A încasat multe lovituri, dar a ieșit adesea la liman în condiții deosebite. Prezentat oficial ca o apariție ocazională, Helion era un fanzin, în sensul de publicație editată de amatorii de science fiction. De la început însă a fost gândită ca o revistă profesionistă, cu un design adecvat, cu rubrici diverse și cu un conținut de înalt nivel. Pentru că, de-a lungul timpului, Helion s-a remarcat prin calitatea deosebită a materialelor conținute și prin ținuta grafică. De asemenea, revista Helion reprezintă o școală pentru autorii de gen. Că erau timișoreni afiliați clubului cu același nume sau din alte grupări literare ori independenți din țară, autorii valoroși și-au găsit mereu loc în paginile publicației. Revista a fost editată cu mare grijă mereu, însemnând și o profesionalizare a celor prezenți în redacție. Helion își continuă parcursul glorios cu câteva apariții tipărite pe an în prezent, dar și cu o foarte dinamică versiune electronică. Este tot ce își poate dori un creator serios de literatură science ficion. Pentru că nu este de ajuns să scrii bine, ci trebuie să un loc unde să publici, având parte de editori profesioniști și dedicați. Ca la Helion.

Lucian-Vasile Szabo
Președintele Clubului de Anticipație HELION

Despre revista Helion

Există foarte puține reviste europene dedicate science-fictionului ce pot concura în profesionalism cu Helion. Angajamentul Helion-ului pentru un science-fiction de calitate din toate punctele de vedere, pare să fi avut efecte pozitive, căci a menținut constant un punct de referință a cărui forță a contribuit la o mai bună acceptare a science-fictionului în România de către establishment-ul literar. Eseurile critice și proza de ficțiune publicată în Helion au deseori o înaltă valoare intelectuală și estetică. Science-fiction-ul publicat în revistă este, mai întâi, literatură. Nu nu renunță deci la frumusețea scrisului, nici la rigoarea ideatică. Helion nu publică orice.

Mariano Martín Rodríguez

O aventură cu Helion pe calea ferată

SF-ul românesc a fost poate cea mai strălucitoare pată de culoare, în deceniul cenușiu al anilor ‘80... Competiție și prietenie, creativitate neîngrădită în canoane, idei și tinerețe entuziastă - tot ceea ce astăzi se numește cu emfază “societate civilă” se găsea atunci, deja, în cenaclurile și cluburile SF și bineînțeles în paginile revistelor scoase. Aura aceasta faimoasă de libertate avant la lettre și adevărată valoare neideologizată, pentru public, avea să se mențină deasupra Mișcării SF încă vreo 20 de ani după 1989...

Dintre revistele SF ale vremii - dar, important de spus, care a continuat până în secolul 21 și, sperăm noi, mai departe! - HELION, scoasă la Timișoara de cenaclul omonim condus de Cornel Secu, a avut un impact major. Aveam aici o pleiadă de scriitori timișoreni care și-au dovedit pe parcurs valoarea, dar și colaborări cu alte cenacluri și zone ale țării, inclusiv “Quasar”-ul ieșean. Nu numai acest fair-play literar era (și este) important, dar și grafica publicației, care a reprezentat întotdeauna un model și un standard nu ușor de urmat de alte reviste, dinăuntrul sau dinafara genului. În legătură cu acest aspect, am o amintire concludentă despre ce reprezenta revista “Helion” în primul ei deceniu de apariție...

Între 1984 și 1990 am locuit, fiind medic, în S-V României, mai ales în Banat - și, așa cum era obiceiul locului și timpului, mă duceam din când în când la Oravița sau Moldova Veche, pentru un mic business care pe atunci purta numele sârbesc de bișniță. Întorcându-mă cu marfă pe la Deta, Denta... alesesem, alături de o călăuză, să merg pe jos pe calea ferată, deoarece pe șosea se vedeau puncte de control ale miliției. Totul bine și frumos, până când am ajuns la o localitate, unde ne-a oprit un milițian să ne întrebe ce avem în genți. A trebuit să le deschidem, dar pentru omul legii punctul de interes nu l-au constituit guma de mestecat și pungile cu vegeta, ci noua revistă Helion, ochioasă și lucioasă, pe care o aveam la mine. “A-ha, zise el, umblați cu reviste occidentale?... De unde le aveți?...” “Nu e din Vest - uitați-va ce scrie aici - e tipărită la noi, la Timișoara...” am spus eu. Tablagiul s-a scărpinat în cap pe sub șapcă și a plecat răsfoind revista, pe care i-am dat-o șpagă, întrucât Cornel Secu îmi trimisese, ca de obicei, mai multe exemplare...

Lucian Merişca

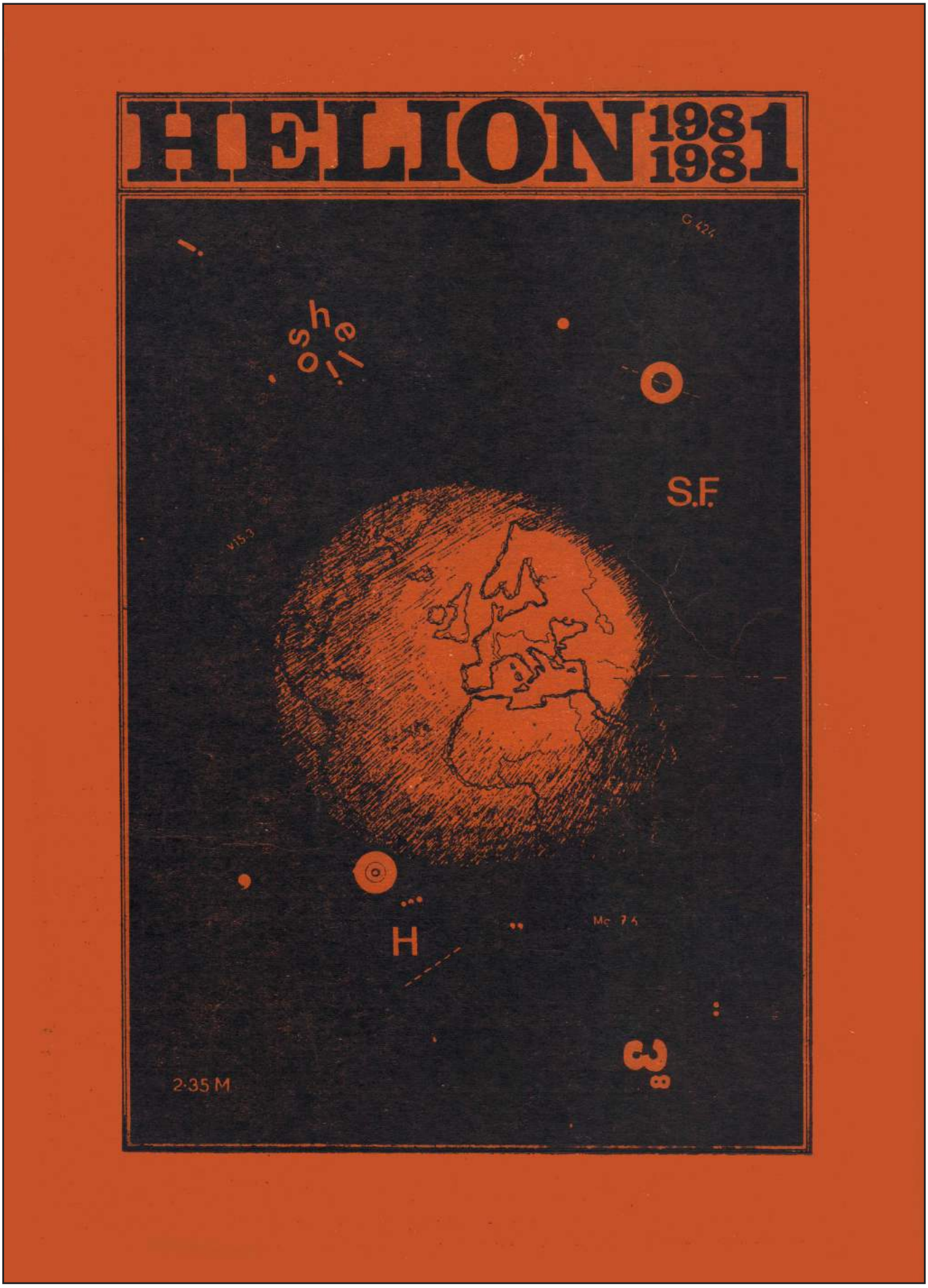

Coperta primului număr al revistei Helion - 25 martie 1981

CONȘTIINȚĂ

LŐRINCZY JUDIT

Scriitoare maghiară, critic literar și pictor, **Lőrinczy Judit**, de profesie avocat, s-a născut la 12 septembrie 1982, la Szolnok. Din 2005 publică numeroase nuvele în magazinele *Új Galaxis*, *Galaktika* și pe paginile web **SFmag.hu**, **Rpg.hu** precum și pe popularul ei blog personal http://judlorin.blogspot.ro/, unde pot fi admirate și tablourile ei deosebit de expresive. Microdrama *Forty-three second* a fost jucată în 2009 la Royal Academy of Dramatic Art, Londra, Writebites (Eyebrow Productions). Primul ei roman, încadrat în curentul realismului magic, *Pietre mișcătoare*, apărut în 2013 la editura Ad Astra, a fost foarte bine primit de public. A scris și câteva articole despre literatura science-fiction din România, publicate pe www.srsff.ro. Este laureata premiului *Preyer Hugo*.

Alfa păși maiestuos prin încăperea inundată de o lumină albă, pelerina-i sumbră aproape că mătura podeaua. Chipul său prelung, asexuat și alb ca varul era de o severitate inexpresivă. În timp ce trecea pe dinaintea lor, exemplarele stăteau nemișcate, învăluite într-o liniște vigilentă. Deși oaspete pe această navă – venise pentru a superviza procesul reproducerii – pe toți îi privea de sus, considerându-i de speță inferioară. Și de fapt ăsta-i adevărul, căci Alfa e perfecțiunea însăși.

Brusc, se opri înaintea unuia din sintetici.

Reproducătorul își dădu seama instantaneu că de data asta va fi nevoit să dea socoteală. Bănuind că Alfa va dibui pe loc rebuturile, eliminase deja două, cu toate că la prima vedere nu păreau să difere prin absolut nimic de ceilalți. Însă la acest exemplar se vedea și cu ochiul liber că este un rebut.

– Acesta este Res. L-am creat ca mascul, dar a rămas prea slab și prea scund.

– Are spatele strâmb – adăugă Alfa cu o voce la fel de neutră ca a reproducătorului becar.

– Din cauza unei mutații produse în incubator, i-a crescut volumul creierului, iar la oprirea procesului, vertebrele îi erau încă moi. Din cauza greutății capului, coloana i s-a deformat. Îl nimicim imediat, nici n-ar fi trebuit să-l arătăm – se gândi reproducătorul, doar că Alfa insista întotdeauna să vadă fiecare entitate.

Își ridică mâna:

– Să nu. Îl iau cu mine.

– Cum așa? La ce bun? Este doar un rebut. Dacă n-ai fi venit tocmai acum pe aici, l-aș fi nimicit chiar eu.

Mirarea nu era sesizabilă în tonul monoton al reproducătorului, cu toate că el o simți. Ca și ura împotriva lui Alfa, care nici măcar nu era un becar, ci tot un sintetic, o slugă, un obiect, un lucru, creația îngrijitorilor superiori. Dar astea erau dispozițiile: reproducerea trebuia supravegheată de-alde ca el.

– Acest exemplar este necesar.

Ochii lui Res licăriră scurt, însă numai ochiul expert al lui Alfa observă asta.

Peste o jumătate de oră, băiatul se afla deja pe cealaltă navă, memoria lui fotografică înregistră fiecare ungher, fiecare ușă, fiecare chip pe care-l întâlni. Inclusiv celula care-i fusese repartizată. Nimeni nu-i adresă niciun cuvânt, doar fusese introdus în celulă și apoi lăsat singur. Pat nu exista, sinteticii fuseseră astfel proiectați, încât n-aveau nevoie de confort; presupunând că ar fi avut nevoie, puteau dormi și în picioare. Iar Res resimțea o mare nevoie de somn, dar nu stând în picioare. Creierul lui este prea greu, știa asta. Suprasolicitarea îi obosește spatele, nici oasele nu-i sunt suficient de solide, în curând va trebui să se așeze. Iar dacă e deja extenuat, trebuie să stea pe orizontală ca să poată dormi. Și acum e obosit, stătuse două ore în picioare până Alfa își făcu rondul, alegându-l tocmai pe el, nu se știe de ce. Fusese sigur că va fi nimicit. Pentru că este imperfect. Se ghemui într-un colț, după o vreme se întinse pe o parte, încercând să doarmă. Însă podeaua se dovedi a fi tare incomodă. Nici pe spate nu rezistă mai mult de câteva minute. Își dezbrăcă haina și, făcând-o sul, și-o puse sub cap. Problemă rezolvată. Se întinse, întorcându-și privirea de la camerele de supraveghere din tavan. Aștepta, știind că în curând vor veni după el. Închise ochii.

– Știi ce ești tu, Res? – îl întrebă Alfa.

– Sunt un sintetic.

– Nu, Res, nu ești.

– Atunci ce sunt?

– Simți asta? – fu întrebat, în timp ce un ac i se înfipse în piele. Din cauza durerii ascuțite și neașteptate, Res scoase un țipăt.

– Simt! – țipă din nou, pentru că asistentul lui Alfa încă nu-i scosese din braț acul lung și subțire. – Simt! Simt!

Alfa îi făcu un semn asistentului, la care acesta îndepărtă acul; în urma lui o picătură transparentă și caldă de sevă – sânge – se prelinse pe pielea băiatului. La un nou semn al lui Alfa, părăsi încăperea.

– Ce ești tu, Res?

Însă Res doar se agită puțin în strânsoarea chingilor cu care fusese imobilizat și nu-i răspunse.

– Ce ești tu, Res?

– Nu știu.

– Simți asta? – pielea de sub părul incolor și tuns foarte scurt al băiatului se înfioră când Alfa îi suflă ușor în ceafă.

– Simt.

– Nu protestezi?

– Nu…

– De ce nu?

– Pentru că e bine.

– De ce e bine?

– Pentru că nu doare.

– Ai vrea să-ți eliberez brațele?

– Da, aș vrea – răspunse după un timp Res.

– De ce nu mă rogi să te dezleg?

– Dezleagă-mă, Alfa, … te rog.

– Nu, Res. De ce nu mă rogi?

– Dar te rog.

– Ba nu, eu te-am rugat să mă rogi. Te-am întrebat de ce n-ai avut tu inițiativa să mă rogi?

– Pentru că sunt un sintetic. Și eu nu am dreptul să cer. De la mine se cere și eu dau. Sunt un sintetic.

– Nu, Res, nu ești un sintetic.

– Și atunci ce sunt? – își ridică privirea băiatul, fixându-l pe Alfa cu ochii lui de un verde adânc.

Deodată, pe chipul glabru al celuilalt observă o schimbare neobișnuită: Alfa cel nici-bărbat, nici-femeie, zâmbea.

Degetele lungi și delicate ale supremului îngrijitor becar dansau pe tastatură, în timp ce pe monitor se derulau noi și noi șiruri de date.

– Ai făcut o treabă bună, Alfa – zise într-un târziu, pe o voce monotonă.

Se întoarse spre el, dându-și gluga pe spate. Materialul greu, de culoare vișinie, îi căzu în falduri peste umeri. Alfa susținu tăcut privirea albă și rece a creatorului său.

– Cât timp ți-am mai alocat noi ție?

– Încă trei luni.

– Bine – îi răspunse becarul. – Voi veni după tine atunci.

Res învață repede, Alfa îi permise accesul la unele baze de date, punându-i la dispoziție și o celulă cu un pat și o pătură. Băiatul primise și o pernă ca să nu-l doară spatele. Însă celula n-avea voie s-o părăsească decât virtual.

– De ce nu protestezi, Res? – îl întrebă Alfa când îl vizită după cele trei luni de claustrare.

– Pentru că aici e bine.

– De ce e bine, Res?

– Pentru că nu mă deranjează nimeni. Nu mă amenință nimeni. Pot să citesc. Și pot să dorm, pe orizontală. Asta e bine.

– Îți dau o sarcină, Res.

– Ce fel de sarcină?

– Interpretează-mi un cuvânt. Data viitoare când mai vin, va trebui să-mi spui ce înseamnă.

– Ce cuvânt?

– Conștiință.

Alfa plecă, iar Res începu să caute, mai întâi prin propria-i memorie, apoi prin baza de date, însă nu-i găsi nicio definiție. Se văzu nevoit să analizeze cuvântul, să-l descompună, astfel își dădu seama că se compune din două părți. Prima: con. Cealaltă: știință. Poate dacă va analiza separat cele două părți, va găsi definiția. Con. N-are niciun sens, se descurajă. Știință. Sistematizarea cunoștințelor despre realitatea din jur. Totalitatea amintirilor. Totalitatea voinței… Cheia soluției trebuie căutată în *con*, se gândi, atâta timp cât *știință* are sens și de unul singur. Însă nici pentru *con*, nici pentru *conștiință*, nu găsi explicație. Deci singur *con* modifică cuvântul știință, transformându-l în *conștiință* și devenind astfel de neînțeles. Ca o genă defectă care face imperfect un individ. Un individ. Unul singur.

Indivizi și științe. Unui individ i se poate asocia o știință, se gândi Res.

– Ai găsit răspunsul? – îl întrebă Alfa când reveni peste câteva zile.

– Nu – își plecă privirea băiatul.

– N-ai gândit, Res?

– Ba da. Am tot gândit. Nici măcar de dormit n-am mai dormit.

– Vino cu mine.

– Unde mergem?

Însă Alfa nu-i răspunse, o luă înainte grăbit, Res abia reuși să țină pasul cu el. Chiar și așa, dură un sfert de oră până ajunseră la navetele de salvare de pe navă. Alfa se opri înaintea uneia și deschise ecluza. Cu o privire albă îl fixă pe băiat.

– Ce ești tu, Res?

– Nu știu.

– Ba știi. Știi foarte bine. Urcă.

– Cu tine ce se va întâmpla?

– Timpul meu a expirat, Res.

– Și conștiința ta? Ce se va întâmpla cu conștiința ta?

– Sunt un învins. E prea târziu. Dacă, având conștiință, vrei să rămâi în viață, trebuie să pleci de aici. Eu mi-am ascuns-o ca să pot rămâne aici. Mi-a fost frică. Tu n-ai voie. Tu ești perfect.

La masa de disecție, cei trei reproducători se certau pe voci monotone, fără inflexiuni. Față de formula originală, găsiseră câteva distorsiuni în creier și nu reușiseră să cadă de acord asupra cauzei. Reproducătorul suprem se uita la cadavru, disputa lăsându-l rece. Alfa fusese proiectul său, îi știa pe de rost fiecare părticică. Și totuși, creatura a trădat: a falsificat date, fără motiv a lansat în spațiu mai multe navete, care nici până acum n-au fost găsite, cu toate că șapte nave porniseră deja în căutarea lor. A reieșit și faptul că în cei zece ani alocați lui Alfa, ar fi trebuit să distrugă în jur de trei mii de exemplare, statistic vorbind atât e numărul minim de exemplare defecte, dar se pare că eliberase mai mulți de atât, trimițându-i în spațiu cu navetele sau depunându-i pe diverse planete, cu ocazia colectării de donori ...

– Conștiință – zise reproducătorul suprem.

Ceilalți amuțiră, întorcându-și privirile spre el.

– Conștiință – repetă, clătinându-și înciudat capul, apoi părăsi sala de disecție.

Traducere din limba maghiară de ***Ildikó Gábos-Foarță***

ROBERT W. CHAMBERS

ÎN CURTEA DRAGONULUI

Robert W. Chambers (1865 – 1933) a fost un artist și scriitor american a cărui proză de factură supranaturală, horror și weird, a reprezentat o importantă sursă de inspirație pentru autori mai cunoscuți publicului american și european, precum H.P. Lovecraft, sau Robert E. Howard – cei „trei mari" ai publicației *Weird Tales*. Povestirea de față face parte din volumul *The King in Yellow* („Regele în Galben"), publicat pentru prima dată în 1895. Fără vreo legătură evidentă între ele, povestirile din acest volum sunt totuși legate prin leit-motivul „Regelui în Galben", o piesă de teatru interzisă ce provoacă nebunia îndrăzneților care-o citesc. Acest motiv literar a fost preluat cu succes de H.P. Lovecraft de pildă, care a creat vestitul *Necronomicon.* Până în momentul de față, niciunul dintre volumele scriitorului american nu au fost traduse și publicate în limba română.

Tu, cel ce arzi în Suflet pentru cei mistuiți
În iad, unde-i cunoaşte a flăcărilor gheare,
Cât vei striga zadarnic: „O Doamne, îndurare!"
Şi cum să fii tu dascăl, iar El, printre-ucenici?

Vecernia luase sfârşit în biserica Saint-Barnabé; preoții părăsiră altarul; băieții din cor se aşezară grămadă în strane. Un elveţian în uniformă elegantă înainta în pas soldăţesc de-a lungul naosului, lovind tot la patru paşi podeaua de piatră cu vârful bastonului. În urma lui venea un preot cucernic şi binecuvântat cu harul vorbirii, monseniorul C --.

Aşezat în apropiere de balustrada altarului, mi-am întors privirile către capătul vestic al bisericii. Restul credincioşilor ce ocupau spaţiul dintre altar şi amvon îmi urmară gestul. Cu foşnet şi murmur, congregaţia se aşeză din nou în strane. Preotul urcă treptele amvonului, iar orga amuți.

De ani buni mă fascina interpretarea organistului de la Saint-Barnabé. Savantă şi prea îndemânatică pentru urechea mea neformată, făcea totuşi dovada unei inteligenţe reci, dar însufleţite. Pe deasupra, trăda acea fineţe caracteristică francezilor: o fineţe fără seamăn, stăpânită, demnă şi rezervată.

Astăzi, însă, am simţit încă de la primul acord o schimbare neplăcută, chiar sinistră. Orga de lângă altar acompaniase minunatul cor pe durata vecerniei, dar, din când în când, parcă din senin, o mână grea se lăsa peste orga cea mare din balconul dinspre vest, tulburând armonia glasurilor limpezi. Acorduri aspre şi stridente, ce trădau, totuşi, suficientă îndemânare. Pe măsură ce momentele se repetau, m-am dus cu gândul la cărţile mele de arhitectură, unde se povesteşte că în vechime, absida se sfinţea curând după zidire, pe când naosul era adesea terminat cu jumătate de veac mai târziu şi nu primea nicio binecuvântare. M-am întrebat într-o doară dacă aşa stăteau lucrurile şi cu biserica Saint-Barnabé, şi dacă nu cumva ceva străin Bisericii se furişase înăuntru şi luase în stăpânire balconul laturii de vest. Citisem despre asemenea întâmplări, dar nu în cărţile de arhitectură.

Mi-am amintit atunci că Saint-Barnabé fusese ridicată doar cu un veac în urmă, şi am râs în sinea mea de asocierea caraghioasă a superstiţiilor medievale cu acea arie voioasă de rococo. Vecernia luase sfârşit, iar momentul de contemplare la cele sfinte ar fi trebuit acompaniat de câteva acorduri discrete, în aşteptarea predicii. Dar, tocmai când preoţii se retrăgeau din faţa altarului, cacofonia izbucni în rafale de neoprit din capătul vestic al bisericii.

Făceam parte dintr-o generaţie mai veche şi mai simplă, care nu gustă subtilităţile psihologice în artă. La muzică m-a preocupat dintotdeauna linia melodică şi armonia, însă deslușeam acum, în încrengătura sunetelor, amprenta unui spirit hăituit. Pedalele îl urmăreau neobosite, în vreme ce claviatura îşi declama susţinerea. Biet suflet! Oricine o fi fost, nu-i întrezăream nicio scăpare!

Iritarea lăsă locul mâniei. Cine era acest nefericit? Cum îndrăznea să cânte astfel în timpul slujbei? Am aruncat priviri furişe în jur: nimeni nu părea tulburat câtuşi de puţin. Călugăriţele îngenuncheate priveau în continuare spre altar, cu aceeaşi expresie cucernică întipărită pe chipurile lor umbrite de maramă. Doamna distinsă din dreapta mea privea cu încordare către monseniorul C --. Judecând după atitudinea ei, ai fi crezut că organistul interpreta Ave Maria.

Într-un târziu, preotul făcu semnul crucii, invitând adunarea la tăcere. M-am întors bucuros către el. Până în acest moment nu-mi aflasem liniştea, la care sperasem, atunci când păşisem în Saint-Barnabé.

Eram epuizat după trei nopţi de chin fizic şi mintal: ultima fusese şi cea mai dificilă. Drept urmare, intrasem în biserica cea dragă inimii mele, căutând alinare pentru trupul meu istovit şi mintea mea amorţită, dar extrem de sensibilă. Asta pentru că citisem „Regele în Galben".

– „Când răsare soarele, ele fug înapoi şi se culcă în vizuinile lor"[1], rosti monseniorul C-– cu glas calm, privind discret spre congregaţie.

Dintr-un motiv necunoscut, mi-am întors privirile spre capătul bisericii. Organistul ieşi la iveală din spatele tuburilor, traversă balconul şi intră pe uşiţa, care

1 Psalmul 104, versetul 22 (n.tr.).

ducea spre o serie de trepte ce coborau direct în stradă. Era un bărbat subţire, cu palton negru şi chip palid.

„Cale bătută”, i-am urat în gând, „cu muzica ta nesuferită cu tot! Sper că ajutorul tău va interpreta piesa de închidere.”

Uşurat de-a binelea, mi-am regăsit calmul şi m-am întors către chipul blajin din amvon, pregătit să ascult. Sosise, în cele din urmă, clipa alinării.

– Dragii mei, rosti preotul. Iată cel mai greu de acceptat adevăr: sufletul omului n-are de ce să se teamă. Şi omul nu va pricepe niciodată că nimic nu se poate atinge de sufletul lui.

„Ce stranie cuvântare pentru un preot catolic!” mi-am spus. „Oare cum se potriveşte asta cu doctrina Sfinţilor Părinţi?”

– Nimic nu se poate atinge de suflet, continuă el cu glas limpede şi liniştit, pentru că...

Dar n-am mai auzit restul; din temeiuri neştiute, privirile mele se-ndepărtară de la preot şi cătară spre intrare. Din spatele orgii se ivi bărbatul de adineauri şi traversă balconul ca mai-nainte. Dar n-avusese timp să se întoarcă, iar dacă s-ar fi întors, l-aş fi văzut fără îndoială. Un fior tainic îmi străbătu trupul, şi mă întristai; totuşi, nu mă priveau treburile organistului. Mi-am aţintit privirile asupra lui: nu-mi puteam dezlipi ochii de la silueta lui întunecată şi de la chipul său alburiu. Când ajunse în dreptul meu, se întoarse, iar privirea lui mă străfulgeră cu atâta ură şi înverşunare cât n-am avut în viaţa mea. Să mă ferească bunul Dumnezeu de aşa priviri! Apoi se făcu nevă-

zut pe aceeaşi uşă, pe care ieşise cu mai puţin de-un minut în urmă.

Am încercat să-mi adun gândurile. Mă simţeam ca un prichindel scărmănat temeinic, cu răsuflarea tăiată, gata să izbucnească în plâns.

Era teribil de dureros să fii ţinta unui şuvoi de ură din partea unui necunoscut. De ce-mi purta atâta pică? Doar nu mă văzuse niciodată. Preţ de o clipă, toate trăirile mele se contopiră într-un singur junghi: până şi teama lăsă locul durerii. Şi, în acea clipă, n-aveam nicio îndoială despre cele petrecute. Dar creierul se puse imediat în mişcare, iar simţul ridicolului mă readuse în simţiri.

După cum spuneam, Saint-Barnabé e o biserică modernă, mică şi bine luminată; vezi totul dintr-o singură privire. Balconul cu orga era scăldat în lumina puternică şi albicioasă ce pătrundea printr-un şir lung de lucarne neprevăzute cu vitralii.

Cum amvonul era plasat în mijlocul bisericii, era firesc ca orice mişcare din capătul vestic să-mi atragă atenţia. Nici nu-i de mirare că l-am zărit pe organist părăsind balconul: pur şi simplu apreciasem greşit răstimpul dintre prima şi a doua lui plecare. Se întorsese probabil pe cealaltă uşă laterală. Cât despre acea privire, era fără îndoială o născocire, iar eu eram un nătărău plin de nelinişti.

M-am uitat împrejur. Ce loc nepotrivit pentru asemenea grozăvii supranaturale! Oare chipul proeminent şi înţelegător al monseniorului C-- , precum şi stăpânirea lui de sine sau gesturile sale delicate, nu alungau orice taină înfiorătoare? Mi-am înălţat privirile deasupra lui la femeia cu veşminte largi ce veghea în colţul organistului[2] – care îmi amintea de o pânză franjurată de damasc, umflată de vânt – şi mai că n-am izbucnit în râs. De s-ar fi strecurat vreun vasilisc în balconul cu orgă, odată ar fi suflat doamna din trompetă şi l-ar fi nimicit. La momentul cu pricina m-a amuzat teribil această scornire, şi-am început să-mi râd de mine şi de lumea din jur, de cotoroanţa de lângă balustradă, care mă taxase cu zece centime, înainte să-mi dea voie să mă aşez în scaun (mult mai potrivită ca vasilisc decât organistul meu anemic), ba chiar şi de monseniorul C--, spre ruşinea mea. Mă părăsise orice fărâmă de pioşenie. Pentru prima oară în viaţa mea simţeam nevoia să iau totul în derâdere.

În ceea ce priveşte predica, vorbele monseniorului erau întrutotul acoperite de versurile lui Browning, ce acompaniau născocirile mele neruşinate:

„De şase ori Pavel ne-a propovăduit despre Post, mai linguşitor ca niciodată”.

Nu mai avea nici un rost să rămân acolo: trebuia să ies afară şi să scap de-această dispoziţie nesuferită. Deşi nu se cuvine, m-am ridicat în picioare şi am părăsit biserica.

Soarele primăvăratec strălucea pe strada Saint-Honoré, în timp ce coboram în fugă treptele bisericii. La taraba din colţ erau expuse narcise galbene, violete serbede de pe riviera, violete ruseşti mai întune-

2 baldachin amplasat deasupra amvonului în unele biserici catolice sau protestante. Autorul se referă, fireşte, la o figură sculptată. (n.tr.).

cate şi iacinte albe într-un nor auriu de mimoze. Pe stradă mişunau epicurienii de duminică. Cuprins de voioşia trecătorilor, mi-am învârtit, răzând, bastonul. Cineva trecu în grabă pe lângă mine. Nu i-am văzut chipul, dar silueta lui palidă ascundea aceeaşi ură neîmpăcată pe care-o zărisem mai devreme în ochii săi. L-am urmărit cu privirile, până s-a pierdut în mulţime. Trupul său subţire se unduia ameninţător; paşii păreau să-l îndrepte spre un ţel tainic, legat de nimicirea mea.

Înaintam cu greu, căci picioarele nu voiau să-mi dea ascultare. Un sentiment de vinovăţie se cuibări în sufletul meu, pentru pricini de mult uitate. Mi se părea că ura lui era îndreptăţită: venea de undeva din negura timpurilor. În toţi aceşti ani, zăcuse adormită în străfundurile fiinţei mele. Dar acum prinsese din nou viaţă, şi urma s-o înfrunt cât de curând. Voiam să scap. Am înaintat împleticindu-mă pe strada Rivoli, apoi am străbătut de-a curmezişul Place de la Concorde, şi de-acolo am purces spre chei. Mi-am înălţat privirile tulburi. Soarele strălucea prin spuma lăptoasă a fântânii ce-şi revărsa apele pe spinarea întunecată a tritonilor de bronz, în depărtări, unde se înălţa în cețuri violacee Arcul, şi pretutindeni pe bulevardele cenuşii, unde înmuguriseră ramurile golaşe ale arborilor. În acea clipă l-am văzut străbătând una dintre străduţele străjuite de castani ce dădea în parcul Cours la Reine.

M-am depărtat de malul râului şi am pornit orbeşte de-a lungul Champs-Élysées, către Arcul de Triumf. Razele asfinţitului mângâiau pajiştea verde la Rond-point: iată-l aşezat pe-o bancă, împrejmuit de copii şi mame tinere. Era şi el un trântore de duminică, asemenea mie. Aproape că rostisem acest gând cu glas tare, cătând mereu la ura întipărită pe chipul său. Dar el nu mă zărise. M-am strecurat prin mulţime şi-am pornit pe Bulevard, cu plumb în picioare. Cu fiecare întâlnire eram tot mai aproape de împlinirea ţelului său, de ceea ce-mi era sortit. Şi totuşi, încercam în continuare să-mi găsesc scăparea.

Ultimele raze de soare se revărsau prin marele Arc. Am trecut pe sub bolta lui măiastră şi am dat nas în nas cu el. Îl lăsasem mult în urmă, şi cu toate acestea ieşise în întâmpinarea mea, însoţit de-un cârd de oameni ce se întorceau din Bois de Boulogne. Mă atinse uşor în trecere, iar fizicul lui mlădios părea de fier sub paltonul său negru. Nu dădea semne de grabă sau de istoveală, şi părea complet lipsit de trăiri umane. Întreaga lui făptură vădea un singur lucru: dorinţa şi puterea de a-mi face rău.

Sub privirile mele măcinate de groază, străbătu Bulevardul larg şi ticsit de trăsuri, harnaşamente de paradă şi coifuri ale Gărzii Republicane.

După scurtă vreme, se făcu nevăzut. Atunci m-am întors şi am luat-o la goană. Am traversat Bois de Boulogne şi de-acolo n-aş putea spune încotro m-am dus. Cert e că se lăsase noaptea şi, după o veşnicie, m-am trezit la masa unei cafenele micuţe. M-am întors în Bois. Trecuseră ceasuri bune de la ultima noastră întâlnire. Eram atât de ostenit, încât nu mai eram în stare să cuget sau să simt. Doamne, cât de istovit eram! Tânjeam să mă întorc în vizuina mea. Am hotărât să pornesc spre casă. Dar era atât de departe.

Locuiesc în Fundătura Dragonului, un culoar îngust ce uneşte strada Rennes de strada Dragonului.

E o stradă înfundată, destinată exclusiv pietonilor. Deasupra intrării de pe strada Rennes, se află un balcon susţinut de un dragon de fier. De-o parte şi de alta se înalţă clădiri impunătoare, ce închid într-o îmbrăţişare ambele capete ale străzii. Două porţi masive străjuiesc trecerile pe sub arcade adânci. Porţile sunt deschise ziua, dar se închid după miezul nopţii, astfel încât dacă vrei să intri, eşti nevoit să suni la una dintre uşile laterale. În pavajul scufundat se formează bălţi scârboase. O serie de trepte înguste coboară spre uşile din interiorul străzii. Parterul e ocupat de magazine cu produse la mâna a doua şi de fierării. De zori şi până seara te însoţeşte zgomotul ciocanelor.

Pe cât de nesuferită e atmosfera la parter, pe-atât de multă voioşie, tihnă şi muncă cinstită întâlneşti la etaje.

La etajul cinci se găsesc atelierele pictorilor şi arhitecţilor, şi, tot acolo, îşi poate găsi refugiul şi un student trecut de prima vârstă, precum sunt eu. Când m-am mutat aici eram tânăr şi nu trăiam singur.

Am mers pe jos o bucată de vreme, căutând un mijloc de transport, dar, în cele din urmă, am oprit un taxi în apropierea Arcului de Triumf şi m-am urcat în el.

Drumul de la Arc la strada Rennes durează cam jumătate de ceas, mai ales când eşti mânat de-un cal obosit, lăsat o duminică întreagă la mila petrecăreţilor.

Existaseră nenumărate ocazii să-mi întâlnesc duşmanul înainte să trec pe sub aripile Dragonului, dar nu-l mai zărisem ceasuri bune şi mă simţeam tot mai aproape de izbăvire.

O ceată mică de copii se juca dinaintea intrării. Portarul nostru şi nevastă-sa ieşiseră cu pudelul lor negru la plimbare şi făceau ordine printre gălăgioşi. Câteva cupluri valsau pe trotuar. Le-am întors saluturile şi am intrat de grabă înăuntru.

Toţi locuitorii imobilelor ieşiseră la plimbare. Câteva felinare cu gaz, suspendate la înălţime, împrăştiau o lumină palidă în curtea tăcută şi pustie.

Apartamentul meu se afla la mansarda uneia dintre case, situată cam la jumătatea străduţei. Accesul se făcea printr-o scară ce cobora până aproape de stradă, separată doar de un coridor scurt de trecere. Am trecut pragul uşii, unde mă întâmpinară treptele vechi şi dărăpănate ce duceau spre adăpost şi odihnă. Am aruncat o privire peste umăr şi l-am zărit la câţiva metri în urma mea. Intrase, probabil, odată cu mine.

Venea ţintă spre mine, fără grabă, şi mă privea drept în ochi. Privirile noastre se întâlniră pentru întâia oară după episodul din biserică. Am ştiut pe dată că momentul îndelung aşteptat sosise.

Bătând în retragere, m-am întors cu faţa spre el. Gândeam să fug pe intrarea din strada Dragonului, însă privirile lui îmi spuneau că nu era cale de scăpare. Preţ de-o eternitate ne-am continuat deplasarea pe străduţă, în deplină tăcere, până când am deslușit într-un târziu umbra arcadei. Încă un pas şi mă aflam sub arcadă. Aici plănuisem să fac stânga împrejur şi s-o iau la goană pe stradă. Umbra arcadei însă era acum umbra unui cavou, căci porţile masive ce străjuiau strada Dragonului erau

închise. Am simţit cum mă împresoară întunecimea şi am desluşit aceeaşi întunecime pe chipul său. Silueta lui lucea în beznă şi se apropia cu iuţeală!

Cavourile adânci, giganticele porţi închise, ghearele reci de fier, toate erau de partea lui. Sosise clipa confruntării cu acea teribilă ameninţare: îşi strânse puterile din adâncul umbrelor şi se năpusti asupra mea; lovitura avea să vină din ochii săi diabolici. M-am rezemat deznădăjduit de porţile închise şi l-am înfruntat cu priviri sfidătoare.

Cu freamăt şi zgomot de scaune, congregaţia se ridică în picioare. Elveţianul înainta spre sacristie cu lovituri de baston, urmat îndeaproape de monseniorul C--.

Călugăriţele îşi încheiară ruga pioasă, făcură temenele şi plecară. Distinsa doamnă de alături se ridică şi ea cu eleganţă discretă. În timp ce se depărta, îmi aruncă o privire dezaprobatoare.

Pe jumătate mort (sau cel puţin aşa mi se părea), şi totuşi conştient de tot ce se petrecea în jurul meu, am aşteptat ca mulţimea să treacă agale pe lângă mine, apoi m-am ridicat şi am pornit spre ieşire.

Dormisem pe toată durata predicii. Oare chiar adormisem? Mi-am înălţat privirile şi l-am văzut pe balcon, înaintând spre orgă. L-am zărit doar din profil. Braţul său încovoiat şi subţire, acoperit de veşmânt negru, îmi amintea de acele instrumente diavoleşti din camerele de tortură medievale. Dar îi scăpasem, cu toate că ochii săi îmi prevestiseră sfârşitul. Scăpasem oare cu adevărat? Acel lucru nerostit care-i dădea putere asupra mea ieşi din nou la iveală din negura uitării, unde nădăjduisem să rămână pe veci. Căci acum ştiam cine este. Moartea şi cumplitul sălaş al sufletelor pierdute, unde slăbiciunea mea îl alungase cu mulţi ani în urmă, îi schimbaseră înfăţişarea, dar dintre toţi, eu îl recunoşteam. Îl recunoscusem aproape din prima clipă; am ştiut de la bun început rostul său aici; iar acum ştiam că în vreme ce trupul meu zăbovise în siguranţa micuţei şi luminoasei biserici, el îmi hăituise sufletul în Curtea Dragonului.

M-am îndreptat cu paşi tăcuţi spre uşă: deasupra, cu un răsunet triumfător, orga prinse glas. O lumină orbitoare învălui biserica, făcând ca altarul să dispară din faţa ochilor mei. Oamenii îşi pierdură treptat conturul, la fel şi arcadele şi tavanul boltit. Mi-am înălţat ochii pârjoliţi spre strălucirea de nepătruns şi am zărit stele întunecate pe boltă; o suflare îngheţată dinspre lacul lui Hali îmi mistui obrajii.

Şi-acum, în depărtări, peste leghe de nori învolburaţi, am zărit luna, din care se prelingea o ceaţă fină. Iar în spatele lunii se înălţau turnurile Carcosei.

Moartea şi cumplitul sălaş al sufletelor pierdute, unde slăbiciunea mea îl alungase cu mulţi ani în urmă, îi schimbaseră înfăţişarea, dar dintre toţi, eu îl recunoşteam. Iar acum glasul său se înălţa, prindea contur şi răsuna prin lumina orbitoare, iar strălucirea, tot mai puternică, tot mai fierbinte, se revărsă asupra mea în valuri de flăcări. M-am cufundat în adâncuri, şi-am auzit glasul Regelui în Galben şoptindu-mi în suflet: „Înfricoşător lucru este să cazi în mâinile Dumnezeului celui Viu!”[3]

Traducere din limba engleză de ***Alexandru Maniu***

3 preluat din Evrei, 10:31 (n.tr.).

Ionuţ Bagiu

AMBROSE BIERCE

STĂPÂNUL LUI MOXON

Ambrose Gwinett Bierce (1842-1914?) s-a născut în Ohio, USA, a participat la Războiul civil şi a devenit un strălucit şi aprig jurnalist în San Francisco. În 1897, a sosit la Washington, fiind corespondent la *San Francisco Examiner*, în centrul preocupărilor lui fiind demersurile ascunse pentru răscumpărarea din bani publici a căii ferate transcontinentale Central Pacific. Bierce a murit în condiţii neelucidate, la 72 de ani, pe când se afla în Mexic pentru a relata despre campania revoluţionară de aici. A dispărut fără urmă, asemenea personajelor din prozele lui fantastice. Nu a fost un scriitor propriu-zis de science fiction, însă în câteva schiţe a conturat spaţii misterioase în universuri paralele. Desigur, o foarte interesantă proză SF este *Moxon's master* (*Stăpânul lui Moxon*), în care este creionat un robot umanoid capabil să joace şah. De asemenea, Bierce s-a exersat în utopie (cu accente distopice!) în *The Ashes of the Beacon* (*Rămăşiţele farului*), o poveste din anul 4930 (L. V. Szabo)

-Acum, serios, tu chiar crezi că maşina gândeşte?

Nu am primit imediat un răspuns. Aparent, Moxon era preocupat de cărbunii din semineu, lovindu-i ici şi colo cu multă pricepere cu vătraiul, până când au părut că-i răsplătesc atenţia arzând incandescent. De mai multe săptămâni, am observat la el obiceiul de a întârzia cu răspunsul chiar şi în cele mai banale chestiuni. Avea aerul mai degrabă că e preocupat de altceva decât de a alege un răspuns. Cineva ar fi putut spune că avea ceva ce-i ţinea mintea ocupată.

-Ce este o maşină? a spus acum. Cuvântul are diverse definiţii. Iată una dintr-un dicţionar pentru publicul larg: „Un instrument ori o instalaţie acţionată de o forţă pentru a ajunge la un rezultat efectiv sau care are scopul de a-l produce". Ei bine, atunci omul nu este o maşină? Astfel că trebuie să admiţi că el gândeşte ori poţi să presupui că o face.

- Dacă nu doreşti să-mi răspunzi la întrebare, am spus, mai degrabă ca să-l încerc, de ce nu mi-o spui? Aceste susţineri ale tale sunt un mod de a evita subiectul. Ştii foarte bine că atunci când am spus maşină nu m-am gândit la om, ci la ceva ce omul este capabil să construiască şi să controleze.

-Când ea nu-l controlează pe el, a făcut ridicându-se brusc, ca să privească pe fereastră, deşi nimic nu se putea vedea în întunericul nopţii furtunoase. Puţin mai târziu s-a întors la loc şi a spus zâmbind: Îmi cer iertare, nu mă gândeam să evit problema. Am considerat că dicţionarul revela sensuri necunoscute şi că ar aduce ceva valoros într-o astfel de discuţie. Pot da întrebării tale cât se poate de uşor un răspuns direct: Eu cred că maşina poate raţiona în privinţa muncii pe care o are de făcut.

Desigur, era foarte direct. Însă nu era deloc unul plăcut, deoarece nu făcea decât să confirme bănuiala tristă că pasiunea pentru studiu şi muncă a lui Moxon în atelierul lui mecanic nu era ceva bun pentru el. Ştiam un lucru, şi anume că suferea de insomnie, iar aceasta nu era o suferinţă uşoară. Să-i fi afectat mintea? Răspunsul dat la întrebarea mea părea să probeze faptul că aşa era. Poate că trebuie să gândesc altfel la aceasta de acum încolo. Eram tânăr pe atunci, iar printre calităţile mele era şi aceea că nu credeam că tinereţea trebuie să fie şi ignorantă.

-Dar, spune-mi te rog, cu ce gândeşte maşinăria dacă nu are creier? am întrebat extrem de incitat de controversă.

-Cu ce gândesc plantele în absenţa creierului? a venit replica cu mai puţină întârziere faţă de obiceiul lui, luând forma favorită a răspunsului printr-o întrebare.

-Ah, dar plantele aparţin de clasa filosofilor! M-aş bucura să aflu câteva dintre concluziile lor. Poţi să omiţi premisele.

-Poate că, a replicat, neafectat în aparenţă de ironia mea prostească, că vei fi în stare să le deduci caracteristicile din ceea ce fac ele. Am să te scutesc de exemplele cunoscute ale atât de sensibilei mimoze, ale acelor câteva flori insectivore şi de acelea capabile să-şi coboare staminele şi să scuture polenul pe albinele ce le vizitează, pentru a asigura fecundarea congenerilor aflaţi la distanţă. Dar fii atent la asta. Într-un spaţiu larg din grădină am plantat o viţă urcătoare. Când a fost abia pornită am pus un arac în pământ cam la un metru distanţă. Viţa a pornit către el, însă, după câteva zile, când era aproape să-l ajungă, l-am mutat câţiva paşi. Viţa s-a abătut de la curs, a făcut un unghi ascuţit şi din nou a luat-o către arac. Am repetat manevra de câteva ori, dar, într-un final, ca şi cum s-ar fi descurajat, a abandonat urmărirea şi, renunţând la alte tentaţii, s-a întins către un copăcel aflat ceva mai departe şi pe care s-a şi urcat. Rădăcinile eucaliptilor cresc foarte mult în căutarea umidităţii. Un foarte cunoscut horticultor a relatat că o astfel de rădăcină a intrat într-o veche conductă de scurgere şi a urmărit-o până a ajuns la o spărtură, acolo unde o bucată a fost îndepărtată pentru a face loc unui zid din piatră, acesta tăind conducta. Aici, rădăcina a părăsit scurgerea şi a urcat pe zid până a găsit un loc de unde căzuse o piatră. A trecut pe acolo, a coborât pe cealaltă parte a zidului şi s-a întors în scurgere, explorând această parte necunoscută a conductei.

-Şi cei cu toate astea?

-Îţi scapă sensul acestui lucru? Acesta arată că plantele sunt conştiente. Devodeşte că plantele gândesc.

-Şi dacă o fac, ce-i cu asta? Noi nu vorbeam despre plante, ci despre maşini, iar acestea pot fi construite parţial şi din lemn, un lemn care nu mai are nicio viaţă în el, sau în totalitate din metal. Totuşi, este gândirea o caracteristică a lumii minerale?

-Dar cum altfel ai putea explica, spre exemplu, fenomenul cristalizării?

-Dar nu pot să-l explic...

-Deoarece nu o poţi face ţinând cu orice preţ să desconsideri faptul că între elementele care compun cristalele există o cooperare inteligentă. Când soldaţii se adună în front sau în careuri strânse tu numeşti acest lucru raţiune. Dar când gâştele sălbatice formează V-uri în zbor, tu numeşti asta instinct. Când atomii omogeni ai unui mineral se mişcă liberi în soluţii şi se aşează în forme matematice perfecte, ori particulele îngheţate de umezeală formează formele simetrice şi frumoase ale fulgilor de zăpadă nu ai nimic de comentat. Ba chiar nici nu poţi inventa un nume care să poată descrie monumeta-

la ta lipsă de înțelegere.

Moxon vorbise cu o pasiune neobișnuită și cu multă convingere. Atunci când a făcut o pauză, din încăperea alăturată, cunoscută de mine drept atelierul mecanic, unde nimănui, în afară de propietar, nu-i era permis să intre, am auzit sunetul unei plesnituri, ca și cum cineva ar fi lovit cu palma deschisă suprafața mesei. Moxon a auzit și el zgomotul și, vizibil agitat, s-a ridicat și s-a grăbit să treacă în camera de unde venea. M-am gândit că era destul de ciudat să fie cineva acolo, iar interesul față de prietenul meu, precum și o undă de irepresibilă curiozitate, m-au făcut să mă întind și să ascult cu atenție. Sunt totuși bucuros să spun că nu la gaura cheii... De dincolo veneau zgomote confuze, ca și cum ar fi fost o luptă, o învălmășeală. Podeaua se scutura. Am auzit clar o respirație agitată și o șoaptă gâtuită, care a spus ,,blestematule!" Apoi totul s-a liniștit, ca imediat Moxon să reapară și să spună cu un zîmbet vinovat:

-Te rog să mă ierți că te-am părărsit atât de brusc. Dincolo am o mașinărie care tocmai și-a pierdut cumpătul și s-a cam înfuriat.

Mi-am fixat ochii drept pe partea de sus a obrazului lui stâng, care era brăzdat de patru zgârieturi paralele sângerânde și am spus:

-Cum a putut să te zgârie cu unghiile?

M-am abținut să continui cu gluma. El num i-a dat nicio atenție, ci s-a așezat în scaunul pe care îl părăsise mai devreme, mulțumindu-se să-și continue monologul ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

-Cu siguranță nu ai cum să să te descurci cu toate acestea (nu e nevoie de un nume de om pentru lectura ta) dacă nu înțelegi că toată chestiunea este sensibilă, o existență în care fiecare atom trăiește, simte și este conștient. Eu pot. Aici nu e vorba de o creatură moartă, inertă. Ea este cu totul vie. Toate instinctele îi sunt active, cele prezente și cele potențiale. Toate simțurile, cu funcțiile lor capabile să dezvolte unele mai rafinate și mai puternice, aparțin unui organism superior, care poate fi pus în relație cu cineva, cu oameni pe care îi transformă într-un instrument al propriei sale voințe. Creatura absoarbe ceva din inteligența umană, o proporție atât de mare încât dă complexitate mașinăriei rezultate și cercetărilor realizate. Îți mai amintești, din întâmplare, definiția vieții pe care o dă Herbert Spencer? Am citit-o în urmă cu 30 de ani. S-a mai fi schimbat ulterior, după câte știu, însă în perioada aceea îmi era imposibil să mă gândesc că un singur cuvânt ar fi putut fi schimbat ori dat deoparte. Mi se părea nu doar nu doar cea mai bună definiție, ci și singura posibilă. Viața, a spune el, este o combinație precisă de schimbări diverse, ambele simultane și succesive, în acord cu condiții și o ordine externă.

-Aceasta este o definiție pentru orice tip de fenomen, am replicat, însă nu ne lasă să vedem adevăratele cauze.

-Este tot ceea ce poate face o definiție, a sărit el. Din punctul de vedere al lui Mill, noi nu cunoaștem cauzele decât atunci când există ca precedent, nimic despre efect decât dacă e ceva posterior. Un fenomen cert, unul neîntâmplat în conexiune cu altul, este diferit. Pe primul îl numim cauză, iar pe al doilea efect. Când cineva vede mai mult timp un iepure urmărit de un câine, dar care nu a mai văzut un iepure și un câine mai înainte, poate crede că iepurele este cauza pentru câine. Dar mă tem, a adăugat râzând destulde natural, că iepurele meu s-a îndepărtat destul de mult de la locul de unde aș fi înreptățit să-l urmăresc. Sunt destul de îngăduitor atunci când vine vorba de a-i permite să găsească un loc unde să se ascundă. Însă ce am vrut să spun este ca tu să observi este că definiția dată vieții de Herbert Spencer include activitatea mașinilor și că nu este nimic în această definiție care să nu i se aplice. Fiind de acord cu acești observatori atenți și gânditori profunzi, dacă un om este în viață cât este activ, este și o mașină în acțiune. Ca inventator și constructor de mașini știu că acest lucru este adevărat.

Moxon a rămas tăcut pentru un timp îndelungat, privind absent în foc. Se făcuse târziu și mi-am zis că este timpul să mă retrag, dar nu-mi plăcea gândul de a-l lăsa singur în casa aceea izolată, complet singur, cu excepția acelei persoane despre natura căreia nu-mi puteam închipui decât că este neprietenoasă, poate chiar periculoasă. Aplecându-mă către el și privindu-l direct în ochi, făcând o mișcare cu mâna către ușa ce dădea spre atelier, l-am întrebat:

-Moxon, pe cine ai tu acolo?

M-a surprins puțin, râzând ușor și răspunzându-mi fără să ezite:

-Pe nimeni. Incidentul la care te referia fost cauzat de prostia mea de a lăsa mașinăria în funcțiune, fără să-i dau de lucru pe perioada când mi-am luat sarcina de a te lumina și a te face să înțelegi. Ai putea să crezi că despre conștiință că este o creație a sensului lumii?

-Dar nu mă mai plictisi cu toate astea! am replicat ridicându-mă și întinzându-mă după palton. Aș vrea să-ți urez noapte bună. Îmi exprim speranța că, data viitoare, acea mașinărie pe care ai lăsat-o atât de neatent în funcțiune, va purta mănuși atunci când vei fi nevoit să o oprești din nou.

Am părăsit casa fără să mai înregistrez efectul spuselor mele.

Ploua din greu, iar întunericul era adânc. Peste dealul către care îmi croiam drum, pe alei desfundate și pe străzi nepavate, pline de noroi, puteam vedea reflectate pe cer luminile difuze ale orașului, dar în spatele meu nimic nu se putea zări, în afară de fereastra luminată de la casa lui Moxon. Fereastra aceea mă trimitea cu gândul la ceva misterios și premonitoriu. Știam că era ceva în neregulă în atelierul prietenului meu și aveam o oarecare îndoială că el și-a întrerupt cercetările pentru a-și face datoria față de mine, învățându-mă despre conștiința mecanică și despre străvechiul ritm al vieții. Ciudat și hazliu în același timp, deși el părea convins atunci de toate astea, eu nu puteam scăpa de sentimentul că acestea reprezentau un mod ciudat de a înțelege viața și sensul ei, ca și propriul destin, de altfel. Pentru un timp chiar m-am jucat cu gândul că acestea erau rătăcirile unei minți în dezordine. Dar oricum am lua manifestările lui, modul de reprezentare a fost prea logic pentru aceasta. Mereu și mereu îmi veneau în minte ultimele lui cuvinte: ,,Conștiința este o creație a ritmului vieții". Era o convingere clară și precisă, pe care acum o găsesc extrem de atrăgătoare. La fiecare examinare își lărgește sensul și se îmbogățește în sugestii. Iar aici îmi dau seama că este o temă pentru a filosofa. Căci dacă conștiința este un rezultat al ritmului vieții, înseamnă că toate lucrurile sunt conștiente, pentru că toate sunt în mișcare, iar mișcarea este întotdeauna ritmică. Mă întrebam dacă Moxon înțelegea profunzimea și importanța gândirii lui și consecințele minunatei lui generalizări. Ori poate a ajuns la această convingere pe calea dificilă și nesigură a observației? Această credință era destul de nouă pentru mine și toate argumentele aduse de Moxon nu au putut să mă convingă. Mă simțeam de parcă mi s-a luminat mintea, asemenea luminii ce s-a pogorât asupra lui Saul din Tars. Iar acum, stând singur în furtună și întuneric, am înțeles ceea ce Lewes numea ,,diversitatea nesfârșită și febrilitatea gândirii filosofice". Eram fericit de noua înțelegere a cunoașterii, având un nou motiv de mândrie. Părea că picioarele mele doar cu greu mai atingeau pământul, de parcă eram

ridicat și purtat prin aer de aripi nevăzute.

Stimulat de impulsul de a căuta mai departe de lumina ce venea de la cel pe care acum îl recunoșteam ca pe îndrumător și un ghid al meu, m-am întors fără să-mi dau seama și chiar înainte de a îndrăzni să fac acest lucru, m-am trezit din nou în fața ușii lui Moxon. Eram murat de ploaie, însă nu simțeam disconfortul. Atâta eram de agitat că nici nu am încercat să găsesc clopoțelul, ci, acționând instinctual, am pus mâna pe pe clanță. Am apăsat-o și am intrat, iar apoi am urcat scările către încăperea părăsită cu puțin timp înainte. Totul era cufundat în tăcere și întuneric. După cum presupuneam, Moxon era în încăperea următoare, adică în atelier. Bâjbâind pe lângă perete până am găsit ușa dintre cele două, am cioconit tare de câteva ori. Dar nu a venit niciun răspuns. Credeam că din cauza grozăviei de afară, unde vântul bătea cu putere, iar ploaia venea în rafale, ca o perdeape pereții subțiri. Răpăitul de pe țiglele acoperișului se auzea puternic și fără întrerupere în camera de dedesubt.

Niciodată nufusesem invitat în atelier, intrarea fiind oprită pentru toți ceilalți, cu excepția unui lăcătuș priceput în a lucra cu metalele și despre care nimeni nu știa nimic, cu excepția faptului că se numea Haley și că era foarte tăcut. Însă în starea de exaltare spiritual în care mă aflam, discreția și comportamentul civilizat erau uitate, așa că am deschis ușa. Ceea ce am văzut mi-a împrăștiat imediat orice urmă de specualție filosofică. Moxon stătea cu fața spre mine, la o măsuță deasupra căreia era aprinsă o singură lumânare, iar aceasta era toată lumina din încăpere. În fața lui și cu spatele spre mine se afla o altă persoană.

Pe masă, între ei, se găsea o tablă de șah, iar cei doi bărbați jucau. Cunosc destul de puține despre șah, dar după faptul că pe tablă se mai aflau doar câteva piese, era clar că partida se apropia de final. După cum mi s-a părut, Moxon nu era atât de interesat de joc, cât de adversarul lui. Îl privea cu atâta intensitate că, deși stăteam exact în direcția în care se uita, am rămas complet nebăgat în seamă. Fața îi era extrem de palidă, iar ochii aveau sclipiri de diamant. Cât îl privește pe adversar nu aveam decât o vedere din spate, dar îmi era suficient, căci nu eram interesat să-i văd fața. Părea să nu fie mai înalt de 1,75 metri, proporțiile lui amintind de cele ale unei gorile, cu umeri largi și impunători, cu gâtul gros și scurt, capul teșit, acoperit de un păr negru și încâlcit, peste care purta un fes vișiniu. Vestonul îl avea de aceeași culoare, cu un cordon strâns pe talie, acoperind obiectul pe care stătea, acesta părând a fi o cutie. Nu i se vedeau nici picioarele, nici tălpile. Mâna stângă părea că i se odihnește în poală, deoarece muta piesele cu mâna dreaptă, care îmi dădea impresia că era neobișnuit de lungă. M-am dat un pas înapoi și am rămas în umbră, aproape de cadrul ușii. Deci, dacă Moxon ar fi privit dincolo de fața adversarului nu ar mai fi zărit nimic acum, în afară de faptul că ușa era deschisă. Ceva mă oprea să trec mai departe ori să mă retrag definitiv. Nu știam ce o să urmeze, însă, așa simțeam, eram aproape de o tragedie iminentă și că trebuie să stau pe loc pentru a-i fi de ajutor prietenului meu. Cu o slabă împotrivire față de lipsa de delicatețe a intruziunii comise, am decis să rămân.

Se juca repede. Moxon scruta cu mare atenție tabla înainte de a face o mutare, iar, pentru privirea mea nepriceputâ, părea că joacă bine, mișcarea mâinii fiind rapidă, nervoasă și lipsită de precizie. Răspunsul adversarului venea imediat, fiind făcut însă cu încetineală, ritmat și mecanic, iar, după cum credeam eu, cumva cu o mișcare emfatică a brațului,ceea ce îmi pune arăbdarea la încercare. Era ceva în neregulă cu toate acestea, căci mi-am dat seama că tremur. Însă eram ud și îmi era frig.

De două sau de trei ori, după ce a mutat piesele, străinul și-a aplecat capul și de fiecare dată am observat că Moxon și-a mutat regele. În cele din urmă mi-a trecut prin minte că bărbatul acela era cam tolomac! Apoi mi-am dat seamacă este vorba de o mașinărie, un automat de jucat șah! Atunci mi-am amintit că Moxon îmi vorbise odată că investase o astfel de mașinărie, totuși nu înțelesesem că a și construit-o. Toate discursurile lui despre conștiința și inteligența mașinilor erau doar untruc pentru amplificarea efectului pe care automatul îl va avea asupra mea, dorind să țină totul secret până la o posibilă prezentare publică?

Era un final deosebit pentru toate eforturile mele intelectuale, pentru toată varietatea și emoția gândirii mele filosofice! Dezgustat, eram pe cale să mă retrag, când ceva mi-a stârnit curiozitatea. Am observat o tresărire a creaturii cu umeri largi, ca și cum ar fi fost iritată. Și atât de naturală a fost această mișcare, atât de naturală, că, în situația dată, m-a făcut și pe mine să tresar. Dar aceasta nu a fost totul, căci, în clipa următoare, creatura a apucat brusc masa cu mâinile, ținând-o strâns. La această mișcare, Moxon părea chiar mai surprins decât mine, așa că și-a tras scaunul puțin înapoi, alarmat. Apoi, pentru că era rândul lui să mute, Moxon a ridicat mâna deasupra tablei, a apucat strâns una din piese, de parcă ar fi fost un uliu, și a exclamat: ,,Șah mat''! S-a ridicat repede în picioare și a trecut în dosul scaunului. Automatul a rămas nemișcat.

Vântul se mai potolise de acum, dar se mai auzea încă bubuitul tunetului, la intervale destul de mari și nu prea tare. Am devenit conștient de un sunet ce se auzea în pauzele dintre bubuituri, un vâjâit ori un bâzâit, care, asemenea tunetului, se auzea mai tare pentru scurt timp și destul de clar. Părea că e produs de trupul automatului, fiind, fără urmă de îndoială, uruitul unor rotițe în mișcare. Îmi dădea impresia unui mecanism într-o stare proastă de funcționare, care scăpase de sub control o parte a pieselor interioare, un efect, după cum ne-am fi putem aștepta, de roată dințată ce nu se mai împerechează cu celelalte. Însă înainte ca să pot să fac mai multe constatări despre natura lucrurilor, atenția mi-a fost atrasă de o mișcare a automatului. Un tremurat ușor, dar continuu, pusese stăpânire pe el. Din cap până în picioare se scutura ca un paralitic ori ca un om cu frigul în oase, tremurul crescând de la o clipă la alta, până când întreaga figură a fost cuprinsă de o agitație violentă. A sărit brusc în picioare și cu o mișcare atât de rapidă, că abia am putut-o urmări cu ochii, a împins departe masa și scaunul, lovind în față cu ambele mâini, de parcă ar fi fost un înotător. Moxon a încercat să se dea înapoi, dar era prea târziu. Am văzut cum acea creatură oribilă l-a prins strâns de gât cu cleștii ei. Atunci masa a fost răsturnată, opaițul izbit de podea și stins, totul rămânând în întuneric. Dar zgomotul făcut de înfruntarea dintre cei doi era destul de clar, însă mult mai înfricoșător era sunetul gâjâit și dificil făcut de omul care încerca din greu să respire. Orientându-mă după zarva tragicei încleștări, am sărit să-mi ajut prietenul aflat la ananghie. Înaintam cu pași mari în beznă, când încăperea a fost umplută de o puternică lumină albă, care mi-a imprimat în creier, în inimă și minte imaginea terifiantă acelor combatanți căzuți pe podea, cu Moxon dedesubt, cu gâtul prins în cleștii acelor mâini de metal, cu capul împins mult spre spate, cu ochii bulbucați,cu gura larg deschisă și cu limba atârnându-i afară. Dar ce contrast teribil! Deasupra era fața înroșită a asasinului lui, cu o expresie liniștită și de profundă preocupare, ca și cum s-ar fi gândit la următoarea mișcare la jocul de șah! Atât am putut vedea, căci apoi scena s-a cufundat în liniște și întuneric.

Trei zile mai târziu mi-am recăpătat conștiința în spital. În-

cet, amintirea acelei nopți tragice și-a făcut loc în creierul meu zdruncinat, ca apoi să-l pot recunoaște pe Haley, lucrătorul de încredere al lui Moxon. Mi-a răspuns la privire și s-a apropiat zâmbind.

-Spune-mi ce știi despre ce s-a întâmplat, am spus cu franchețe. Vreau să știu totul.

-Desigur, a răspuns.Ai fost scos în stare de inconștiență din casa în flăcări a lui Moxon. Nimeni nu știe cum ai ajuns acolo. Ai de dat niște explicații. Modul cum a pornit focul este destul de neclar, de asemenea. După părerea mea,casa a fost lovită de un trăsnet.

-Și Moxon?

-A fost înmormântat ieri. Ce a mai rămas din el...

Părea că acestă persoană, destul de reticentă de obicei, a prins ocazia să vorbească mai mult despre sine. Când mi-a dat informațiile șocante despre boală a fost destul de atent. După câteva momente de încordare mentală, am îndrăznit să-i pun o altă întrebare:

-Cine m-a salvat?

-Ei, bine, dacă te interesează, eu am făcut-o.

-Vă mulțumesc, domnule Haley, Domnul să te binecuvânteze! Ai reușit cumva să salvezi și acel produs minunat al priceperii tale, acel automat de jucat șah care și-a ucis inventatorul?

Bărbatul a rămas tăcut pentru un timp destul de lung, privind într-o parte. La un moment dat, s-a întors către mine și m-a întrebat cu voce gravă:

-De unde știi asta?

-Știu, am replicat,căci l-am văzut când a făcut-o.

Acestea s-au întâmplat cu mulți ani înainte. Dacă aș fi întrebat astăzi, răspunsul meu nu ar mai fi atât de ferm...

Traducere din limba engleză de ***Lucian-Vasile Szabo***

AMBROSE BIERCE

O LUPTĂ CRÂNCENĂ

Într-o noapte din vara anului 1861, un bărbat se afla singur în inima unei păduri din vestul Virginiei. Regiunea cu numele Cheat Mountain era una dintre cele mai sălbatice de pe continent. Desigur, nu se putea spune că oamenii lipseau din zonă. Cam la o milă de locul unde se afla acea persoană își avea instalată tabăra liniștită o întreagă brigadă federală. Undeva prin preajmă, dar destul de aproape, se aflau și forțele inamice, cărora nu li se cunoștea numărul. Este neconcludent dacă numărul și pozițiile trupelor conta în vreun fel pentru situația omului aflat în acel loc singuratic. Era un tânăr ofițer dintr-un regiment de infanterie federal, iar treaba lui era să vegheze ca somnul camarazilor lui din tabără să fie ferit de surprize. Se afla la comanda unui detașament de soldați care formase un pluton de gardă. Soldații își ocupaseră locul la căderea nopții, într-o dispunere neregulată, dată de terenul accidentat, la câteva sute de metri de locul în care se afla el. Linia de gardă mergea prin pădure, printre stânci și tufișuri de laur, cei 15-20 de oameni având fiecare perimetrul lui, toți fiind camuflați, având ordin clar să păstreze liniștea și să fie foarte vigilenți. După patru ore, dacă nimic nu ar fi intervenit, ei urmau să fie schimbați cu un alt detașament din rezerva aflată acum la odihnă în grija unui căpitan, la ceva distanță, în ariergardă. Înainte de a-și trimite oamenii la posturile lor, tânărul ofițer, despre care se povestește aici a stabilit împreună cu cei doi sergenți din subordine locul în care putea fi găsit, dacă aveau nevoie de indicații sau dacă prezența lui era necesară undeva pe linia frontului.

Era un luminiș destul de liniștit, acolo unde un drum forestier se bifurca. Pe cele două brațe, care șerpuiau în lumina scăzută a lunii, se aflau postați chiar sergenții, la câțiva pași în spatele liniei de gardă. La apariția bruscă a inamicului și dacă santinelele nu reușeau să-l oprească, puteau să se retragă rapid după deschiderea focului, urmând cele două drumuri, care îi puteau aduce fără probleme la intersecție. În acest mod simplu de organizare, autorul planului se dovedea oarecum un strateg. Dacă Napoleon ar fi plănuit la fel de inteligent bătălia de la Waterloo ar fi învins atunci și nu ar mai fi fost silit să abdice mai târziu. Locotenentul Brainerd Byring era un ofițer curajos și organizat,deși destul de tânăr și neexperimentat față de subordonații lui în această activitate ucigașă. Se înrolase ca soldat chiar în primele zile ale războiului, având prea puține cunoștințe militare, dar a fost avansat sergent de companie, ținându-se cont de pregătirea lui și de spiritul de abnegație. Apoi a avut și noroc, când căpitanul, sub comanda căruia servea, a fost răpus de un glonte confederat, ajungând astfel să fie din nou avansat. A fost angajat în lupte de câteva ori și în mai multe locuri, la Philippi, Rich Mountain, Carrick's Ford și Greenbrier. Avea suficientă înțelepciune pentru pentru a nu atrage asupra lui atenția superiorilor.

Cu euforia luptei nu avea probleme, însă chipul morții, cu figurile ei ca de ceară, cu ochii goi și trupurile țepene, care când nu erau chircite, erau umflate, era o imagine care îl impresiona mereu. Avea față de ele o repulsie irațională, ceva mai mult față de respingerea fizică și sufletească întâlnită la ceilalți. Fară dubiu, aceste simțăminte le datora sensibilității lui acute, modului în care înțelegea frumosul, ultragiat de aceste apariții hidoase. Mai mult de atât, nu putea să privească aceste cadavre fără să se nască în el o aversiune resentimentară. Ceea ce pentru alții însemna demnitatea morții, pentru el nu exista, era ceva ce nici cu mintea nu putea cuprinde. Moartea era ceva ce ura. Nu avea nimic pitoresc, împăcat și solemn,ci era ceva de dispreț și hâdă în tot ceea ce arăta și sugera. Locotenentul Byring era un om curajos, așa cum știa toată lumea, dar nimeni nu aflase de oroarea resimțită față de cadavre și pe care trebuia să o înfrunte.

Și-a postat soldații, și-a instruit sergenții și, retras la pos-

tul lui, s-a așezat pe un buștean, veghind cu toate simțurile în alertă. Pentru a-i fi cât mai ușor și-a desfăcut sabia de la brâu, și-a scos revolverul greu din toc și l-a pus alături de el pe un buștean. Deși se simțea confortabil, totuși își îndrepta gândurile către ceea ce avea de făcut, deci a urmărit atent orice sunet venit de pe front și care ar fi putut avea o semnificație: un țipăt, o împușcătură sau zgomotul de pași făcut de vreunul dintre sergenți, venit să raporteze dacă ceva important s-a întâmplat. În universul invizibil în care lumina lunii nu ajungea, firicele întrerupte și ușoare de apă se scurgeau, lovind crengile și plescăind pe pământ, formând mici bălți lucioase printre tufele de laur. Însă aceste acumulări erau doar câteva, având rolul de a face și mai profundă întunecimea din jur și pe care oamenii neobișnuiți cu această lume a umbrelor o găseau amenințătoare, stranie ori chiar grotescă.

Cunoștea foarte bine puterea conspirativă a nopții din inima pădurii imense, cu liniștea și singurătatea ei, o experiență neobișnuită, în care nu trebuia să spui că toate lucrurile sunt altfel decât sunt, când obiectele atât de comune și de familiare devin altceva. Chiar și copacii sunt așezați diferit, mult mai aproape unul de altul, de parcă ar fi cuprinși de frică. Liniștea profundă avea o altă formă față de liniștea de peste zi. Iar peste tot este plin de șoapte, din cele ce te fac să tresari, rămășițele unor sunete moarte demult. Sunt însă și alte zgomote prezente, din acelea pe care nu le bagi în seamă în condiții normale: șuieratul unor păsări de noapte, țipetele micilor animale în încleștări nocturne cu răpitorii, ori doar în vis, vântul ridicând frunzele moarte, ori poate doar săritura unui șobolan de pădure sau mai bine călcătura unei pantere. Din ce cauză s-a rupt creanga aceea? Ce este cu acel ciripit subțire și temător din tufișul plin de păsări? Aici se aude un sunet fără nume, forme lipsite de substanță, obiecte mutate prin spațiu fără să vezi cine le mută, mișcări, fără să poți observa dacă ceva își schimbă locul. O, copii ai luminii solare și ai gazului lampant, cât de puțin știți voi despre lumea în care trăiți!

Înconjurat îndeaproape de prieteni înarmați și vigilenți, Byring se simțea totuși extrem de singur. Muiat chiar și el de spiritul solemn și misterios al timpului și locului, dădu-se uitării sensul conexiunii avute cu fețele vizibile și audibile ale nopții și cu perioadele ei. Pădurea era nesfârșită, oameni și sălașuri ridicate de ei nu existau. Sezonul era cel al întunericului misterios al primăverii, fără formă și fără fisură, el însuși un investigator tăcut al eternului secret. Absorbit de gândurile izvorâte din proasta lui dispoziție, a răbdat greu trecerea timpului. Uneori, dâre inconsistente de lumină alburie se întindeau printre copaci, schimbându-și forma și locul. În una dintre ele, aflată aproape, chiar la marginea drumului, privirea lui s-a oprit asupra unei mogâldețe pe care mai înainte nu o observase. Era aproape în fața lui, stând așezată. Ar fi putut jura că mai înainte nu fusese acolo. În mare parte era învăluită în întuneric, dar a putut să-și dea seama că este o siluetă umană. Instinctiv, a desfăcut catarama de la cureaua sabiei și a ridicat pistolul, arătând că este într-o lume aflată în război, meseria lui fiind să ucidă.

Apariția nu s-a mișcat. Ofițerul s-a ridicat și, cu pistolul în mână, s-a apropiat. Persoana respectivă era întinsă pe spate, cu partea de sus a trupului ascunsă în umbră. Dar, aplecându-se asupra ei și căutându-i fața cu privirea, a văzut că era un cadavru. S-a scuturat și s-a îndepărtat de ea cu o senzație de greață și dezgust, revenind la locul lui de pe buștean,unde, uitând de grija cerută de regulamentele militare, a scos un chibrit și și-a aprins o țigară. După brusca reinstalare a întunericului ce a urmat stingerii flăcării, a simțit o oarecare ușurare, căci nu mai putea vedea obiectul acutei lui aversiuni. Desigur, a rămas cu ochii ațintiți în acea direcție, părându-i-se că arătarea devine tot mai distinctă, ba chiar că s-a apropiat puțin.

-Creatură blestemată! a murmurat. Oare ce vrea?

Părea că nu are nevoie de nimic altceva decât de un suflet.

Byring și-a întors privirea și a început să fredoneze ceva în surdină, dar a renunțat după o vreme și a privit din nou către cadavru. Prezența acestuia îl agasa, căci nu-i era ușor cu un vecin atât de straniu. Începea să devină vag conștient de o senzație nouă pentru el: nu era teama, ci sensul a ceva supranatural, ceva în ceea ce nu putea crede.

-Mi se pare că am moștenit asta, și-a spus. După cum îmi dau seama, mii, poate zece mii de ani, îi vor trebui umanității să scape de acest sentiment. Unde și când a apărut el? Departe, în trecut, probabil, în ceea ce se cheamă leagănul umanității, câmpiile Asiei Centrale. Din cât moștenim noi din superstițiile strămoșilor noștri barbari trebuie să păstrăm doar credințele rezonabile. Fără îndoială, ei credeau că toate acestea erau justificate de fapte și cu a căror natură noi nu putem să facem o legătură, gândind că un cadavru este un lucru periculos, înzestrat cu puterea deosebită de a face rău, dacă și-ar propune să o exercite. Este posibil ca religia lor să fi fost una teribilă, impusă de vreo căpetenie, inițiată în aceste taine preoțești, și care ne învață pe noi despre nemurirea sufletului. Pe măsură ce arienii au migrat încet, spre și mai departe de trecătorile din Caucaz și s-au răspândit în toată Europa, noile condiții de viață au necesitat și reformularea credințelor religioase. Vechile superstiții legate de agresivitatea celor decedați au fost uitate și au dispărut din manifestări, lăsând însă moștenire acest sentiment de teroare, transmis din generație în generație, și care este parte din noi, ca sângele și oasele.

Cufundat în aceste gânduri, el a uitat ce le generase. Însă acum ochii i-au căzut din nou asupra leșului. Întunericul nu-i mai acoperea fața. A zărit astfel un chip ascuțit, cu bărbia proeminentă și cu toată fața extrem de palidă în lumina lunii. Purta îmbrăcăminte de culoare gri, adică uniforma trupelor confederate. Mantaua era într-o parte și vestonul, descheiat, lăsa să i se vadă cămașa albă. Pieptul îl avea ridicat în mod nefiresc, pe când abdomenul era supt, lăsând să se zărească linia inferioară a coastelor. Brațele îi erau desfăcute, iar genunchiul stâng flexat în sus. Întreaga postură l-a impresionat pe Byring, iar el a studiat-o cu privirile pline de groază.

-Ei, a exclamat, dar ăsta-i un actor. Chiar știe cum e să fii mort.

Și-a retras privirea de la ochii lui și și-a îndreptat-o decis către unul din drumurile ce duceau spre front și și-a rezumat filosofările în punctul în care ajunsese:

-Este din cauza faptului că înaintașii noștri din Asia Centrală nu aveau obiceiul înmormântării semenilor. De aceea este ușor de înțeles marea lor frică față de morți, care cu adevărat erau o pacoste primejdioasă. Cultivau pestilența. Copiii erau învățați să ocolească locurile unde zăceau și să o ia la goană, dacă, din greșeală, ajungeau în apropierea unor cadavre. De aceea, cred că și eu trebuie, desigur, să mă dau

departe de acest individ.

Se ridicase pe jumătate, decis să plece, când și-a amintit ce le-a spus oamenilor, pe care îi avea la posturi și de ofițerul din spatele lui ce-i putea oferi ajutor atâta timp cât putea fi găsit în acel luminiș. De asemenea, era și o chestie de mândrie. Se temea că dacă și-ar fi părăsit postul, ceilalți ar fi putut crede că îi era frică de leșul acela. Nu era laș și își putea da bine seama când cineva putea fi ridicol. Așa că s-a așezat din nou și, pentru a-și întări curajul, a privint din nou țintă către cadavru. Brațul drept al acestuia, cel aflat mai departe, se găsea acum în întuneric. Putea zări doar palma, care, după cum văzuse și înainte, era întinsă la rădăcina unei tufe de laur. Nu se vedea nicio schimbare, fapt care îi dădea o stare de confort, fără să poată spune de ce. Nu a putut să-și mute privirea de acolo, reținută de o fascinație stranie și uneori irezistibilă, ca și atunci când o femeie, care și-a acoperit fața cu cu mâinile privește printre degete, într-un mod despre care ar fi corect să spunem că părea îndemnată de un spirit pus pe glume.

Brusc, Byring a devenit conștient de o durere la mâna dreaptă. Și-a retras privirea de la inamicul lui și s-a uitat la braț. Își trăsese mânerul sabiei atât de aproape și strânsese lama atât de tare că se tăiase. De asemenea, și-a dat seama că era înclinat în față într-o atitudine curioasă, ghemuit ca un gladiator gata să sară la gâtul adversarului. Își scrâșnea dinții, iar respirația i se accelerase. Curând, situația a fost văzută mai clar, mușchii i s-au relaxat, a tras adânc aer în piept și atunci a simțit destul de adânc apăsarea întâmplării. Apoi a izbucnit în hohote de râs. Dumnezeule! Ce-a fost asta? Ce demon țăcănit cu porniri atât de drăcești își bate joc de candoarea ființei omenești? A sărit în picioare și s-a uitat după cel ce hohotea, fără să-și recunoască propriul râs.

Nu mult după aceasta, a trebuit să admită un lucru teribil despre propria-i lașitate: era complet paralizat de spaimă! Ar fi vrut să o ia la goană din poiană, dar picioarele refuzau să se miște. I s-au muiat sub el, astfel că s-a așezat din nou pe buștean, tremurând violent. Nici măcar nu putea să strige. A auzit foarte clar în spatele lui un pas apăsat, ca de animal sălbatic, însă nu a îndrăznit să se întoarcă și să se uite peste umăr. Să fi fost o bestie irațională căutând un trup neînsuflețit?

Să fi fost un animal sălbatic? O, dacă ar fi putut avea o certitudine în acest sens! Însă, fără să aibă nevoie de un efort de voință, a putut să-și desprindă privirea fixă de la fața bărbatului mort.

Trebuie să reamintesc că locotenentul Byring era un om curajos și inteligent. Dar ce ați fi vrut să facă? Poate un om să facă față, de unul singur, la ceva atât de monstruos, coalizat cu noaptea, izolarea și moartea, pe când el era prins de strigătele strămoșilor ce-i răsunau în urechi, făcându-l conștient de propria-i neputință, să simtă cântecul dureros al morții în inimă, înghețându-i năvala sângelui cu toate aceste arme? S-au adunat toate ciudățeniile din lume, iar curajul nu are ce să facă în astfel de situații.

O singură convingere subzista acum în mintea bărbatului posedat: că s-a mișcat cadavrul. Acum era întins mai aproape de marginea locului luminat, nu era nici un dubiu! Și mai mult, uite că acum avea ambele brațe în umbră! O respirație puternică de aer rece l-a izbit în plină față, iar crengile copacilor din preajmă s-au mișcat foșnind. O umbră bine conturată a trecut peste fața mortului, lăsând-o luminoasă, ca să treacă apoi înapoi și să o facă pe jumătate indistinctă. Creatura aceea oribilă se mișca cu adevărat! În acel moment, sunetul clar al unui foc de armă s-a auzit dinspre linia posturilor de gardă, răzleț și puternic. Deși destul de îndepărtată, împușcătura ar fi putut fi auzită și de urechea unui mort! A întrerupt descântecul omului cuprins de vrajă, i-a redat liniștea și siguranța, îndepărtând legăturile cu Asia Centrală și redându-i bărbăția omului modern. Cu strigătul, cu care o pasăre se lansează asupra prăzii, a țâșnit înainte dornic de acțiune.

Foc după foc venea acum de pe linia frontului. Peste tot erau împușcături și confuzie, tropote de copite și strigăte de încurajare. Mai în spate, în locul de campare, suna goarna și se auzea duruitul tobelor. Trecând cu greu prin desișul din cealaltă parte a drumului se retrăgeau patrulele federale, trăgând salve în spate, încercând să iasă din bătaia puștilor celorlalți. Militarii dintr-un grup ce se retrăgea în dezordine pe unul dintre drumuri, așa cum primise ordin, au sărit brusc printre tufișuri, pe când vreo 50 de călăreți au năvălit peste ei, lovind sălbatic cu săbiile. În cavalcada lor acești nebuni au trecut de locul deschis în care se afla Byring și s-au pierdut dincolo de cotul drumului, strigând, trăgând cu pistoalele. Un moment mai târziu s-a auzit zgomot de muschete și o ploaie de gloanțe s-a abătut asupra lor atunci când s-au ciocnit cu trupe din rezervă aflate la post. Atunci, caii înnebuniți au făcut calea înapoi într-o mare confuzie, nechezând și speriați, ici și colo având șeile goale și răni de glonț. Totul era gata după această lovitură a celor din avanposturi. Linia frontului a fost restabilită, fiind aduși oameni noi, schimbul a fost făcut, iar cei răzlețiți s-au întors. Comandantul federalilor cu o parte din oamenii lui, unii dintre ei pe jumătate echipați, a ajuns la locul înfruntării și a început să pună întrebări, scrutându-i cu mare atenție și bănuitor. Au stat cu mâna pe armă mai bine de o oră, după care brigada a spus una sau mai multe rugăciuni și a mers la culcare.

În dimineața următoare devreme, a urmat o operațiune neplăcută, când căpitanul și sanitarul care-l însoțea au început să verifice morții și răniții. La intersecția drumurilor, puțin la marginea unuia, au descoperit două trupuri întinse aproape, unul al unui ofițer federal, iar celălalt al unui soldat confederat. Ofițerul murise de la o lovitură de sabie primită direct în inimă, nu înainte însă de a-i fi dat inamicului nu mai puțin de cinci lovituri mortale. Ofițerul zăcea cu fața în jos, într-o baltă de sânge. Arma era încă înfiptă în piept. L-au întors pe spate, iar sanitarul a smuls sabia.

-Doamne, dar ăsta-i Byring! a exclamat căpitanul, privind întrebător către celălalt. Au avut o luptă foarte dură.

Sanitarul a examinat sabia cu mare atenție. Era una din cele purtate în mod obișnuit de ofițerii federali de infanterie, exact ca și cea pe care o avea asupra lui căpitanul. De fapt, era chiar sabia lui Byring. Singura armă care a mai fost scoasă la iveală a fost un revolver nefolosit, aflat la centura ofițerului. Sanitarul a pus sabia deoparte și s-a apropiat de celălalt cadavru. Era plin de tăieturi și de înțepături groaznice, dar nu se vedea sânge. A prins atunci de laba piciorului stâng și a încercat să-l îndrepte. Din cauza forțării, leșul a fost mutat de la locul lui. Cadavrul nu ar fi trebuit mișcat, căci a eliberat imediat un miros groaznic de putreziciune. Acolo unde zăcuse mai înainte erau viermi, văzându-și inconștienți de treabă. Sanitarul a privit către căpitan. Căpitanul a privit către sanitar.

Traducere din limba engleză de ***Lucian-Vasile Szabo***

FANTASTIKA ÎN VÂLTOAREA LUMII

JOHN CLUTE

Iată ce-mi propun să fac: îmi propun să susţin şi să argumentez că scriitorii, cei care spun povestiri şi istorisiri (“story tellers”), ca şi cititorii, cei care le ascultă şi le citesc, au văzut planeta noastră – mai ales de când aceasta a devenit vizibilă, în jurul anului 1750 – în primul rând prin prisma unui imens număr de povestiri subsumabile fantasticului (“tales of the fantastic”) pe care le voi numi aici, global, *fantastika*. Voi trage apoi unele concluzii, iar în final mă voi întoarce aici, la Praga.

Prima Parte va aduce argumente că este posibil să desemnăm *fantastika* drept forma necesară a ficţiunii planetare începând din 1750.

A Doua Parte va contura în linii generale gramaticile narative pe care eu le găsesc a fi cele mai utile şi mai fertile atunci când vorbesc despre cele trei principale forme sub care *fantastika* ni se prezintă azi: *Fantasy*, *Science Fiction* şi *Horror* (pe care eu aş prefera să-l numesc *Terror*, dar acum e prea târziu). Cred că aceste gramatici pot revela ceva din natura povestirii sau istorisirii ce se adresează dificultăţilor cărora toţi trebuie să le facem faţă atunci când încercăm nu doar să concepem în abstract o lume mai bună, ceea ce e uşor, dar şi să trăim, concret, într-o astfel de lume, ceea ce nu e chiar aşa de uşor.

A Treia Parte se ocupă în continuare cu relaţia dintre povestire şi lume. Dacă modélele pe care le sugerez eu sunt într-adevăr adecvate la obiect, atunci genul Horror (sau Terror) este cel mai relevant dintre cele trei genuri amintite atunci când e vorba să conturăm dilemele cu care ne confruntăm acum, în 2007: pentru că genul Horror implică *rezistenţa* noastră la adevăr: o rezistenţă care durează până când ne trezim goi şi despuiaţi în lumea reală: ceea ce înseamnă – acolo unde povestirea se sfârşeşte.

Şi ce ne rămâne atunci de făcut ?

Se mai adaugă, prin implicaţie, şi o Parte a Patra, o dilemă adusă în focarul atenţiei prin însăşi natura acestei consfătuiri în care ne-am reunit aici, la Praga, unde experţi în probleme de sustenabilitate şi dezvoltare durabilă şi-au dat întâlnire cu autori care scriu*fantastika*, pentru a examina împreună terenul comun dintre ei, dacă există într-adevăr un astfel de teritoriu comun.

Două întrebări se ridică la suprafaţă şi se impun atenţiei. Prima: Cum poate un *storyteller* adevărat, de genuină vocaţie şi înzestrare – dat fiind faptul evident şi incontestabil că numai lumile rele, numai lumile unde domneşte răul pot fi povestite (“only bad worlds are storyable”) – cum poate reuşi un astfel de scriitor să ne vorbească despre un Tărâm care să adăpostească un loc care merită să dureze, un loc unde merită să rămâi şi să trăieşti ? A doua: Cum poate cineva dintre noi, cei aici de faţă, preocupaţi să creeze lumi sustenabile şi durabile prin ele însele în planul realităţii efective, cum poate un astfel de om dedicat realului să se intereseze şi să-i pese de povestiri care niciodată nu prezintă astfel de lumi, nici măcar în planul imaginarului, pentru că nici n-ar putea s-o facă ?

Există, la aceste întrebări, câteva răspunsuri care ne vin în minte imediat.

Cel puţin doi dintre autorii prezenţi aici, la Praga, au scris opere care contrazic şi infirmă orice aserţiune facilă şi simplistă în sensul că o lume care este sustenabilă şi durabilă s-ar situa, prin definiţie, dincolo de orice posibilitate de a fi povestită. Pamela Zoline aşteaptă să-i apară, pe parcursul anului viitor, o versiune a romanului său, îndelung elaborat, *Barba lui Occam* (*Occam’s Beard*), care este dedicat nu doar istorisirii unei poveşti despre instaurarea păcii pe Pământ, dar şi unui proiect mai mare şi mai cuprizător, acela de a prezenta pacea drept viaţă fără de sfârşit. Vastul roman în patru părţi al lui John Crowley *Aegypt* (1987-2007) pare a căuta, pe o mare porţiune a considerabilei sale lungimi, o gramatică interioară a povestirii unei lumi prin care însăşi acea lume poate fi transformată la nesfârşit. (Una dintre aceste transformări culminează sfâşietor chiar aici, la Praga, în 1620, într-o Pragă care niciodată n-ar putea exista în realitate, chiar dacă Praga de acum, din 2007, pare a aminti oarecum de acea Pragă din 1620.) Dar în final (asemeni lui Prospero care-şi aruncă la o parte toiagul de magician), *Aegypt* se cufundă într-o excelent descrisă linişte civilă de dincolo de povestire, o linişte încărcată

de virtualităţi gestante în solul nutritiv al lucrurilor, şi abia după două sute de pagini ne trezim reveniţi din nou în Timp, aici afară din nou, în acest loc unde trebuie să încercăm – împotriva oricăror şanse şi sorţi de izbândă ? – să ne vindecăm.

Prima Parte: Fantastika şi vâltoarea lumii

Voi începe prin a defini *fantastika* într-un mod care poate părea de ordinul evidenţei şi de la sine înţeles, dar nu este aşa: *Fantastika*constă în acel larg repertoriu de opere ficţionale al căror conţinut este perceput şi înţeles ca fiind fantastic. Ştim cu toţii, desigur, că miturile şi legendele, folclorul şi basmele, fabulele cu animale şi fiare sălbatice (*beast fables*), călătoriile fantastice, romanele (*romances*) supranaturale şi speculaţiile utopice, poveştile cu stafii (*ghost stories*) şi poveştile cu zei (*god stories*) – toate acestea au fost de la bun început parte integrantă din îndelungata istorie narativă a Civilizaţiei Occidentale: dar nici una din aceste forme ale povestirii, nici un exemplu desprins din oricare dintre ele, nu s-a constituit ca atare, cred eu, înainte ca secolul al XVIII-lea să primească un nume care să-l diferenţieze de curentul principal al culturii europene, din a cărui matcă a luat naştere.

Până în preajma anului 1700, cu alte cuvinte, noi nu am încadrat operele într-o categorie sau alta pornind de la faptul că puneau (sau nu puneau) la contribuţie un material care putea fi catalogat ca ireal. După acest punct de răscruce – şi vă rog să mă iertaţi dacă îmi impun să mă limitez la ceea ce cunosc mai bine – o limită a erorii, o linie de avertizare şi semnalare a erorii a fost trasată între acel corpus de opere mimetice, fundamentate prin tradiţie pe *mimesis* şi limitate la acesta, care erau în acord cu spiritul vremii, cu valorile Iluminismului ce începeau atunci să se impună şi aveau să domine secolul, pe de o parte, şi, de cealaltă parte, marele rezervor sau cazan în care clocoteau laolaltă iraţionale mituri, eresuri, legende şi poveşti, despre care noi pretindem acum că au ajuns să depăşească vârsta copilăriei pentru care fuseseră iniţial plăsmuite şi izvodite, dar care nu excelau din capul locului prin virtuţi educative, nu erau accesibile, convenabile şi recomandabile cu prioritate vârstelor inocente (conceptul de *copilărie* fiind inventat cam tot în acea vreme, ca o categorie de rezervă sau un sertar oricând la dispoziţie pentru a îngrămădi acolo de-a valma versiuni abandonate ale naturii umane).

Această masivă de-şertare sau curăţare a cazanului a condus desigur la enorme percepţii eronate asupra trecutului – pe parcursul acestui secol al XVIII-lea William Shakespeare a fost re-conceput ca un candid geniu-copil, pueril şi infantil, ca un savant distrat şi smintit, în parte pentru că a nesocotit şi sfărâmat regulile Tragediei, dar şi pentru că şi-a scris piesele de teatru înainte de a se fi stabilit, înainte de a fi fost posibil să se stabilească orice consens cultural asupra faptului că obedienţa şi conformismul la realitatea dovedibilă şi unanim acceptată ne spune în ultimă instanţă mai mult despre experienţa noastră umană în lume şi despre cunoaşterea acumulată asupra lumii în care trăim, mai mult decât ne-ar putea spune orice mit, sau basm, sau fabulaţie. Dacă *Furtuna* (*The Tempest*, 1611) ar fi fost scrisă un secol mai târziu, nici n-ar fi fost pusă în scenă. La 1750, Prospero n-ar fi putut să-şi arunce la o parte toiagul, un toiag care era în acelaşi timp baston de plimbare şi sprijin magic: pentru că acestea două nu erau compatibile, nu erau congruente şi comensurate reciproc: ba mai mult, s-ar fi putut dovedi perfect şi oricine ar fi putut să fie uşor convins că un baston e un baston, în timp ce *un asemenea lucru* cum ar fi un punct de sprijin magic pur şi simplu *nu există*. QED. *Quod erat demonstrandum*.

Dar nu numai Sigmund Freud ne spune că orice e reprimat, orice e refulat se va întoarce: vechiul mit al lui Anteu din Antichitatea grecească, cel care se întoarce cu puteri de două ori mai mari de fiecare dată când Hercule îl aruncă la pământ, ne spune în bună parte acelaşi lucru. Frumosul şi frumuseţea există şi în Iluminismul din secolul al XVIII-lea, dar este o frumuseţe apolinică, sub semnul lui Apollo, o frumuseţe a ceea ce este insistent şi complet descris în amănunt, o frumuseţe la care se ajunge prin refuz şi excludere, prin simţul măsurii şi argumentaţie de principiu. Ea face posibilă planificarea şi proiectele de viitor, dar şi suburbiile de la periferiile marilor oraşe (“garden suburbs”); ea edifică inginereşte creşterea şi progresul Civilizaţiei Occidentale în ultimele patru secole, dar configurează în linii mari şi Gulagul. Şi, nu mult după 1750, aşa cum era de aşteptat, se produce şi reacţia, subversivă şi conştient pusă la cale.

Încep să iasă la suprafaţă povestiri care subminează subversiv ordinea instaurată în lumea de deasupra; care contravin şi contrazic mundanitatea ermetic închisă a operei înfăptuite pe parcursul Ascendenţei Apolinice; care spun că lumea are de făcut mai mult decât să ornamenteze şi să dichisească la nesfârşit măsura care-se-cuvine. Aceste povestiri re-importă tot vechiul material, expulzat mai înainte – iraţionalul, imposibilul, coşmarul, blestemul, nenorocirea fatidică, răul inevitabil, ceea ce este bântuit de stafii şi duhuri malefice, bastonul de plimbare subit preschimbat în toiag de magie – tot ce poate fi povestit. Iar prin aceste forme re-modelate şi strategii re-

Adrian Zmed

activate putem întrezări, asemeni stigmatelor şi fisurilor fine ce brăzdează suprafaţa porţelanului, părţi masive şi brute din abhorata corporalitate şi necioplire trupească a lui Dionysos, fratele geamăn sau dublul ("Doppelganger") lui Apollo, alungat şi refulat în subconştient, de unde ia în râs şi maimuţăreşte pe luminosul şi armoniosul zeu drapat în toga lui exemplară: întocmai aşa cum *fantastika* maimuţăreşte şi supune deriziunii şi ne spune cu necruţare adevărata şi cumplita sub-istorie de sub crusta de bună-cuviinţă a Occidentului în care am intrat.

Un autor precum Horace Walpole – al cărui *Castel din Otranto* (*The Castle of Otranto*, 1764) este primul roman reprezentativ pentru Gothicul matur din literatura britanică – era incontestabil conştient că forma pe care o crease lua în bătaie de joc şi se amuza fără milă de armonia lumii vechi. Dar deriziunea şi bătaia de joc nu sunt totul: exorbitanta înverşunare mocnită şi debordanta turbulenţă, greu de ţinut în frâu, furia şi setea de a viola legile şi convenţiile impuse de buna-cuviinţă convenţională, vădite în *Castelul din Otranto* şi în alte cinci mii de scrieri Gothice publicate în Marea Britanie până la 1820, ne mai spun şi altceva. La orice pagină şi în orice pasaj, oricât de strident şi dizarmonic, aceste scrieri ne spun că lumea este, prin însăşi natura sa, *dificil* de înţeles, inerent şi irevocabil: ele ne spun că lumea asta este prea dificilă pentru Apollo, că realitatea se sustrage controlului pe care încearcă să i-l impună legiuitorul. Acesta este, desigur, şi mesajul lui Esop. Este, de asemenea, mesajul celui mai crud şi mai necruţător dintre toţi scriitorii de *fantastika* din secolul al XIX-lea: Hans Christian Andersen.

Andersen este desigur un mare scriitor, dar eu îl menţionez aici mai ales pentru caracteristica alarmă de panică sau frison de panică pe care-l transmit povestirile sale şi care-şi pune semnul generic pe acestea ca o paradigmă a întregii *fantastika* din ultimele două secole şi jumătate. Andersen scrie ca şi cum pământul de sub tălpile sale n-ar fi sigur şi ferm, şi că, dacă nu plecăm cât mai repede de acolo, ceva neştiut stă să vină peste noi, să ne ajungă din urmă şi să pună gheara pe noi. El nu precizează ce anume, abia dacă face vagi aluzii la Gemeni sau la Dublúri ("Doppelgangers") – asta tocmai pentru că numai gândul la aşa ceva îl speria de moarte, cred eu – dar atunci când totuşi o face, vorbeşte condiţiei noastre de trăitori şi de muritori din anul 2007 la fel de direct şi de frisonant precum Franz Kafka, sau Vladimir Nabokov, sau W.G. Sebald.

Ceea ce ne aduce iarăşi în vâltoarea lumii.

1750 nu este doar anul când *fantastika* a început să fie scrisă, ca armă îndreptată împotriva posesorilor şi profitorilor acestei lumi. Este şi reperul care marchează punctul şi momentul în care Civilizaţia Occidentală începe să înţeleagă că noi, oamenii, nu locuim într-o lume, ci pe o planetă. Acesta e punctul de pornire începând de la care ştiinţa – astronomia, fizica, geologia, biologia – începe să înfiripe şi să dea contur înţelegerii conştiente că suntem o specie care trăieşte pe suprafaţa unei sfere, a unei mingi rotunde ce se roteşte la nesfârşit în imensitatea spaţiului cosmic, că trecutul este mai adânc în timp decât putem noi concepe şi că viitorul e pe cale să ne spulbere, la rândul lui. (Ceea ce avea să se numească *science-fiction* a început nu cu descoperirea Spaţiului, ci cu descoperirea Timpului: meditaţia străbătută de un frison de teroare la contemplarea Ruinelor şi a Viitorului domină primele decenii din evoluţia genului.) Astfel, ştiinţa face pământul să se scufunde sub tălpile noastre, ne fură pământul de sub picioare; iar *fantastika*, cu reacţia ei imediată şi înfierbântată, ca în desenele animate, la instabilitate şi ameninţare, ripostează cu promptitudine la vertijul ameţitor pe care această nouă cunoaştere, această nouă viziune îl aduce cu sine.

Fantastika vibrează la unison cu planeta. Ea este forma planetară a povestirii.

Dar mai e ceva care începe să se întâmple acum, în preajma anului 1750: maşinăriile schimbării, pârghiile şi resorturile noului reprezentate de revoluţiile ştiinţifice şi industriale încep tot mai palpabil să accelereze viteza istoriei, să se ia la întrecere cu aceasta, ajungând finalmente să o depăşească. Planeta începe să trepideze, să se zgâlţâie şi să se zguduie în vâltoare; prinsă în vârtejul schimbării, ea începe să-i ardă la tălpi pe locuitorii ei; lucrurile se schimbă şi se preschimbă aşa de repede, încât noi, cei din Occidentul matur, nu mai suntem în stare să ne alegem noi înşine modul de viaţă, să ne gestionăm propria viaţă şi s-o punem în ordine. Amneziile – fie asemenea, fie neasemenea celor care-i orbiseră cândva pe Oedip sau pe Leontes – încep să-i bântuie pe locuitorii planetei şi comunităţile lor izolate şi îngrădite între ziduri. Nu e deloc întâmplător şi nu e un accident că atât Gemenii, cât şi Dublúrile sau *Doppelganger*-ii încep să-şi lingă şi să-şi oblojească rănile tocmai prin *fantastika*: pentru că Geamănul este ceea ce lăsăm în urma noastră atunci când viaţa este atât de accelerată şi de fără răgaz, încât nu ne mai putem aduce aminte de unde venim. Aceasta este vina lui Apollo, neputinţa şi meteahna lui.

Partea a Doua: Instrucţiuni aupra Modelelor

Fiecare dintre cele trei principale genuri sau modalităţi de expresie care compun *fantastika* scrisă în secolul al XXI-lea – *Fantasy*,*Science Fiction* şi *Horror* – poartă o denumire eronată şi improprie, cel puţin în limba engleză. Acesta este, în parte, motivul pentru care am început să prefer termenul global şi generic *fantastika*, chiar dacă suntem poate excedaţi de-atâţia termeni şi-atâta terminologie câtă s-a acumulat deja până acum. Cele trei gramatici narative pe care le-am elaborat în ultimii cincisprezece ani îşi propuneau să facă mai laxe şi mai mobile articulaţiile anchilozate şi sclerozate ale acestei deficiente terminologii, pentru a face mai uşor de urmărit şi de trasat unele mişcări şi traiectorii narative pe care eu le consider tipice pentru aceste trei moduri de expresie literară, consacrate şi longevive. Am mai expus şi anterior câteva din coordonatele care modelează aceste domenii ale literaturii – modelare prezentată pe larg într-o serie de eseuri şi articole de dicţionar legate între ele, în *The Encyclopedia of Fantasy* (1997) şi în *The Darkening Garden: a Short Lexicon of Horror* (2006), aşa că, de această dată, voi încerca să le prezint mai pe scurt.

Trebuie să menţionez că aceste modéle sunt iteraţii ale povestirii, reveniri repetitive pe traiectul ei narativ, nu imprimări arhitecturale ale unui tipar, ale unei forme sau

configuraţii vizibile, la care eventual cineva ar putea crede că fiecare mod de expresie ar trebui să adere neapărat. Mai trebuie să spun, de asemenea, că aceste modéle sunt ele însele narative: ele se citesc consecutiv, unul după altul, nu se percep simultan, toate deodată, şi că sunt menite să atingă cât de repede se poate ţinta sau ţelul pe care povestirea însăşi, orice povestire, şi-l propune: acel ultim "*Şi pe urmă ce-a mai fost ?...*" care pune punct final oricărei povestiri.

Fiecare model este divizat în patru părţi şi fiecare model poate fi suprapus peste modelele care-i corespund, ca într-un palimpsest.

Fantasy

Mulţi dintre marii scriitori de *fantasy* din ultimul secol au fost marcaţi de experienţa trăită în timpul Primului Război Mondial. Atitudinea lui J.R.R. Tolkien faţă de vâltoarea lumii din vremea sa a fost una de sfâşietoare suferinţă şi de nestinsă mânie; el şi alţi mari scriitori de *fantasy* şi-au întors faţa de la lume, ca să arunce asupra ei stigmatul ruşinii. Iată care sunt cele patru faze:

1) Strâmbătate (*Wrongness*) – O anume sugestie de uscăciune şi ariditate sau o vagă aluzie că lumea şi-a pierdut integritatea, unitatea şi plenitudinea ei de întreg; atmosfera de lume strâmbă, de nedreptate şi nelegiuire, senzaţia că lumea în întregul ei e povârnită spre surpare, că mersul firesc al lucrurilor a fost sugrumat.

2) Rarefiere (*Thinning*) – Închircirea şi devitalizarea vechilor moduri de viaţă; amnezia eroului şi a regelui; recolta se nimiceşte, ţinutul se pustieşte şi se pârjoleşte, pradă uscăciunii, devastat de secetă; risipirea povestirii în zgomote inutile; lupte fără sens, luptă doar de dragul luptei, lupta tuturor împotriva tuturor; subţiere de fibră şi rarefiere de textură, debilitare a fiinţei.

3) Recunoaştere (*Recognition*) – Cheia care deschide poarta; evadarea din captivitate; amnezia se risipeşte ca o ceaţă, eroul îşi aminteşte adevăratul său nume; Regele Pescar se ridică din boală şi umblă pe propriile-i picioare, Ţinutul înverzeşte, înfrunzeşte şi dă în floare; recunoaştere, apreciere a unor merite şi calităţi, faimă, renume. *Locus classicus* pentru Recunoaştere este exclamaţia lui Leontes din finalul *Poveştii de iarnă* (*The Winter's Tale*, 1610) de Shakespeare, atunci când o vede pe Hermione vie din nou: "O, asta e căldura vieţii !".

4) Întoarcere (*Return*) – Oamenii se întorc la vechea lor viaţă de mai înainte şi încearcă să trăiască o nouă viaţă, asemeni aceleia; senzaţia de "poveste fără de sfârşit", care oricând poate fi reluată şi continuată.

Science Fiction [1]

Premisa fundamentală şi definitorie în *science-fiction* este că lumea înfăţişată în ficţiune se află într-o *relaţie demonstrabilă* cu istoria lumii reale. Impulsul subiacent al SF-ului din secolul al XX-lea a fost acela de a privi lumea în această perspectivă, pentru a vedea ce nu e bine, pentru a depista unde este eroarea; iar apoi pentru a o repara. SF-ul este cel mai optimist dintre genurile literare, dintre genurile care compun *fantastika*, cel puţin. SF-ul îmblânzeşte lumea ca pe un cal sălbatic, încă nu dedat cu şaua, cu frâul şi zăbala. SF-ul vine călare pe vârtejul şi pe vâltoarea lumii, ca pe un cal sălbatic, ca pe o creastă de val. Am însăilat un model pentru science-fiction preluând concepte din lucrări de exegeză aparţinând altor autori. Deşi utilizează o terminologie diferită, acest model aminteşte îndeaproape un model mai vechi, elaborat de Farah Mendlesohn din motive similare, în eseul ei "Is There Any Such a Thing as Children's Fiction: A Position Piece" (2004):

1) *Novum* – Termen acreditat de Darko Suvin în cartea sa *Metamorphoses of Science Fiction: On the Poetics and History of a Literary Genre* (1979), pentru a desemna acéle aspecte din science-fiction care diferă măsurabil de ceea ce există în lumea noastră, aşa cum este dată.

2) Insolitare cognitivă (*Cognitive Estrangement*) – Termen preluat (şi modificat ca sens) de Darko Suvin, în aceeaşi carte, de la Viktor Şklovski (Shklovsky) şi Bertolt Brecht, pentru a denumi orice defamiliarizare *demonstrabilă* şi deci structurată a lumii, ceea ce derivă în parte din susnumitul *novum* şi vine să rectifice insuficienţa paradigmei ordonatoare de a fi văzută ca întreagă şi deplin articulată.

3) Străpungere conceptuală (*Conceptual Breakthrough*) – Termen acreditat de Peter Nicholls în articolul pe care i-l consacră în *The Encyclopedia of Science Fiction* (1979), pentru a desemna schimbarea bruscă de paradigmă şi trecerea subită de la o paradigmă la alta, atunci când paradigma veche şi insuficientă se prăbuşeşte şi o lume nouă – adevărata lume – se revelează şi se instaurează în locul ei. Senzaţia de a asista la aceasta cu uimire şi cutremurare, ca în faţa unui miracol ("*the sense of wonder*"), o însoţeşte adeseori, mai ales în ficţiunile cu nave spaţiale.

4) *Utopia* (sau *Distopia*) – Ierusalimul ale cărui porţi s-au deschis prin străpungere conceptuală pentru învingătorii care au reuşit să pătrundă prin ele. Începând din acest punct, viaţa urmează a fi condusă şi trăită în acord cu adevărurile descoperite.

Horror

Ceea ce se numeşte *horror* este poate cea mai pură şi nealterată ripostă dată de *fantastika* la vâltoarea lumii: pentru că sunetul genuin pe care-l percepem din partea oricărei mari istorisiri de *horror* – atunci când citim scurtul roman al lui Joseph Conrad *Inima întunericului* ("Heart of Darkness", 1899), sau nuvela lui Thomas Mann *Moartea la Veneţia* (*Der Tod in Venedig*, 1912), sau romanul lui Gustav Meyrink *Noaptea Walpurgiei* (*Walpurgisnacht,* 1917), sau romanul lui Stephen King *The Shining* (1977), sau romanul lui D. M. Thomas *Hotelul alb* (*The White Hotel*, 1981), sau romanul lui W. G. Sebald *Austerlitz* (2001) – este sunetul Istoriei părăsind Grădina Edenului. Atunci când Kurtz îşi lansează ultimul strigăt în *Inima întunericului*, "The horror, the horror !", este pentru că el vede dintr-o privire întreaga istorie a lumii noi care începe, pentru că se află situat chiar în ochiul ciclonului, în ochiul vârtejului sau vâltorii lumii. Dar el nu-şi fereşte privirea, îl priveşte drept în ochi, fără a clipi.

Cele patru coordonate ale genului *horror* sunt:

1) Scrutare (*Sighting*) – O anume rană mică şi ascunsă în trupul lumii devine deodată vizibilă, chiar şi la lumina zilei:

pentru că acuitatea privirii devine ea însăşi mai pătrunzătoare; a pătrunde, a străpunge cu privirea, a examina atent, a măsura din priviri; a vedea dintr-o privire teroarea care va urma; senzaţia că tot ce e mai rău abia urmează.

2) Închistare (*Thickening*) – Protagonistul se înglodează tot mai adânc şi mai vârtos în falsitatea lumii. Acţiunea se strânge literalmente în jurul lui şi-l prinde captiv. Fatalmente, el poate crede că se înţelege pe sine, dar de fapt fiecare mişcare pe care-o face îl cufundă şi mai adânc în amnezia lui ca într-o ceaţă, îl înfăşoară în Densitatea ei ca într-o crustă; îi intensifică astfel rezistenţa, rigiditatea de golem care percepe orice schimbare ca pe-o ameninţare. Îngroşare de fibră şi densificare (mergând până la închistare) de textură, care prinde rigiditate de crustă. Este o fază gnostică: adevărul este blocat, obturat, astupat şi acoperit de fals, ceea ce ne permite să ne minţim pe noi înşine în mod constant.

3) Festin (*Revel*) – Istoria şi povestirea ne salvează. Crusta lumii crapă, lumea se descojeşte din coajă, miezul lumii se dezghioacă, putem acum să ne vedem adevărata faţă în oglindă. Carnavalul domneşte, ceea ce există este ceea ce vedem, altceva nu există. Cei de sus vor fi cei de jos, lumea e pe dos: ne-ntoarcem toţi acolo unde ne e locul. E o veselie şi o euforie aproape infernală în aflarea adevărului în toată goliciunea lui, în toată claritatea lui cumplită, în înspăimântătoarea lui limpezime monistică. În comparaţie cu nebulosul şi parcimoniosul Marlow, Kurtz e exultare pură. Momentul *festinului* este culminaţia ororii şi terorii, paroxismul ravagiilor dezlănţuite fără opreliști, fără inhibiţii sau reticenţe. [În englezeşte, *revel* este un spectacol fastuos la o curte regală, iar ca verb înseamnă "a se delecta şi a se desfăta la astfel de festivităţi somptuoase, a gusta plăceri violente, a găsi mari plăceri şi delicii în manifestări nestăpânite şi zgomotoase"; astfel că sunt posibile şi conotaţii ca: spectacol popular de bâlci, bramburească, zaiafet, paranghelie, petrecere zgomotoasă, orgie, dezmăţ – n.trad.]

4) *Post festum* (*Aftermath*) – Tolkien îl privea din adâncul tranşeelor şi îl numea *ruşine*. Cei care nu sunt în stare să evadeze din închisoare şi captivitate îl numesc *lumea*. *Aftermath* implică repercusiuni, consecinţe, urmări neplăcute, sancţiuni, "după faptă *şi*răsplată"; senzaţia că totul s-a terminat definitiv şi că nimic nu mai e de făcut, nici o poveste de povestit.

Avem aşadar, în total, doisprezece termeni, ceea ce e destul de mult, chiar dacă e vorba de sugestii, nu de legi. Aşa că vă răpesc încă treizeci de secunde în plus ca să sistematizez grafic aceşti termeni într-un tabel, ceea ce vă va arăta cum se asociază ei şi îmi vin împreună în minte, cum mi se prezintă mie sub ochiul minţii:

1) este Strâmbătate (*Wrongness*), sau *Novum*, sau Scrutare (*Sighting*)

2) este Rarefiere (*Thinning*), sau Insolitare cognitivă (*Cognitive Estrangement*),sau Închistare (*Thickening*)

3) este Recunoaştere (*Recognition*), sau Străpungere conceptuală (*Conceptual Breakthrough*), sau Festin (*Revel*)

3) este Întoarcere (*Return*), sau *Topia* (Utopia & Distopia), sau *Post festum* (*Aftermath*)

Astfel dispuse – ca permutări ale unei unice stră-istorii sau proto-povestiri ("*Ur Story*"), ca trei şerpi încolăciţi unul într-altul, ca un nod de şerpi în care fiecare şarpe este supus aceloraşi mutaţii şi transformări morfologice – ele fac să apară mai evident ceva ce mai înainte doar intuiam şi sugeram: că primele trei faze duc înainte povestirea, articulează prin ele însele progresul naraţiunii, iar cea de-a patra fază reprezintă locurile spre care Povestirea poate doar arăta, le poate doar indica şi aproxima, fără a le atinge vreodată, asemeni biblicului Moise. Implicaţiile acestei falii sau discrepanţe între povestire şi trăire vor fi luate în discuţie în cele ce urmează şi vor da contur paragrafelor finale ale acestei expuneri.

Partea a Treia: Viclenia Amneziei

Un om bine trecut de jumătatea vieţii, un savant născut în Germania, care niciodată nu-şi spune numele, ne spune în schimb povestea lui, povestea vieţii sale. În urma unei depresii severe de care suferă, se găseşte complet înstrăinat de propria lui viaţă. În căutarea unui remediu, face călătorii în afara Angliei, unde se stabilise de mulţi ani, şi cutreieră Europa, vizitând zeci de edificii renumite – gări de cale ferată, închisori, grădini zoologice, cetăţi fortificate, staţiuni balneo-climaterice, muzee, ruine de arene antice destinate cândva spectacolelor (colosseums), biblioteci – care oarecum reuşesc să-i mai aline patologicele tristeţi obsesive. Cu mult încă înainte de sfârşitul cărţii – de finalul romanului *Austerlitz* (2001) de W.G. Sebald, căci despre această carte e vorba – toate aceste defuncte şi inofensive sepulcre şi monumente funerare al Europei oficiale s-au pietrificat pe retina ochiului minţii sale, închistându-se şi scorojindu-se şi contopindu-se într-o singură crustă şi într-o singură clădire cu aspect de închisoare, care este Europa în întregul ei – o casă a morţilor a cărei poveste e refractară la orice povestire, o casă a amneziei. În peregrinările sale prin vâscozitatea acestei lumi în curs de închistare, îl întâlneşte curând pe Jacques Austerlitz, un om atât de asemănător obturat şi înstrăinat de propria sa viaţă, încât cei doi par fraţi gemeni. Austerlitz vizitase şi el sepulcre şi monumente funerare care păreau că*orbiseră*, care i se păruseră *oarbe* – efigii oarbe, mute şi închistate în rigiditatea morţii, relicve ale culturii de altădată ale vechii Europe, cândva o cultură a performanţei, o cultură pe care amândoi o simt că a murit cu o jumătate de secol mai înainte. Nimic nu vine să facă mai limpede şi mai respirabil aerul în *Austerlitz*. În această Europă nu a existat niciodată un Festin (*Revel*) generat de*fantastika*: nicio întrezărire de către Kurtz a vreunui adevăr în suferinţă, vătămat şi torturat: nicio ţinere de minte, nicio aducere aminte.

Acţiunea romanului e simplă. Edificiul, a cărui funcţie nu poate fi nici măcar rostită, a poluat şi a maculat mormintele de care era plină Europa după război: este un lagăr de exterminare la nord de Praga, pe care germanii îl numeau Theresienstadt. Mama lui Jacques Austerlitz şi-a găsit acolo moartea, tatăl lui a murit într-un alt lagăr de exterminare. Iar lunga lui amnezie începe în ziua în care copilul fraged care era atunci a fost evacuat în 1939, pentru a fi salvat, în Marea Britanie, în Ţara Galilor (Wales). Romanul gravitează pe orbite concentrice dispuse pe parcursul deceniilor până în anul 2000: şi numai

după trecerea multor ani Austerlitz îi spune naratorului că, învingându-şi cea mai obstinată rezistenţă interioară, a ajuns să arunce o fugară privire asupra vieţii sale reale ; romanul nu ne spune dacă el mai supravieţuieşte acestei dezvăluiri. Cea mai mare parte a romanului este rezervată prezentării în amănunt a teribilei *ingenuităţi* a amneziei, a cărei adânc înrădăcinată rezistenţă l-a ţinut atâţia ani pe Austerlitz total rupt de propriul lui trecut. Dar cel mai adânc *insight*, cea mai adâncă privire pătrunzătoare şi revelatorie a cărţii – materializată într-un intens regim al sensurilor strict literale, non-metaforice, accesibil doar unui autor de *fantastika* – rezidă în inexorabila concrescenţă dintre traumele personale ale lui Austerlitz şi sepulcrala amnezie a unui întreg continent, care a lovit "utopia" apolinică a Europei din anul 2000, pe care o mai poate doar mima şi maimuţări, dar nu o poate reface, nu o poate rememora, într-o atât de mormântală tăcere.

Secretul adânc al amneziei este că victimele ei pot spune tot ce vor: dar noi nu ne putem aminti ce spunem noi înşine. Nimic nu poate fi aflat, nimic nu poate fi învăţat, nimic nu poate fi recuperat. Abatorul care ne taie în două stă şi ne aşteaptă. Mesajul final al romanului *Austerlitz* este că aici, în inima vârtejului acestui nou secol, panaceurile de care facem atâta caz pur şi simplu proclamă ceea ce nu ne putem aminti să fi proclamat vreodată până acum – că în spatele adevărului se află simple gesticulaţii, că facem gesturi mari din braţe fantomatice şi iluzorii, într-un crepuscul care se îngroaşă şi se întunecă mereu: pentru că nu ştim cine suntem, nici unde anume trăim.

Există totuşi un scurt moment de Festin (*Revel*) pentru Austerlitz, şi anume chiar aici, la Praga, o reconfortantă viziune de-o clipă a adevărului întru bucurie: atunci când el întâlneşte o supravieţuitoare, o bătrână încărcată de ani care este tot atât de continuă şi consubstanţială cu propria-i copilărie, pe cât este Praga cu trecutul Europei; şi ea *îşi aminteşte de el*, de Austerlitz, întocmai aşa cum Praga – un oraş al pantomimei, niciodată cufundat în tăcere – pare a-şi aminti de Europa. Dar resorturile şi pârghiile care îl pun în mişcare şi-l conduc pe Austerlitz sunt prea puternice, şi el trebuie să plece prea curând de lângă ea. Şi abia aici, ajunse la capăt, iar nu pe parcurs, în inima acestei terifiante cărţi, învăţămintele ei ies la suprafaţa textului: ea ne spune că principiul activ ce trebuie cultivat în orice roman modern care este prins în vâltoarea lumii de azi este *amnezia, nu recuperarea*. Acesta nu prea pare a fi un motiv de bucurie, indicat a fi primit cu aclamaţii: dar e cât se poate de indicat să ne cunoaştem inamicul.

Recuperarea (*Recovery*) nu constituie o parte a unei povestiri de *fantastika*. Este ceva ce se întâmplă şi survine pe parcursul naraţiunii, în timp ce povestea este spusă. Atunci când ne Întoarcem (*Return*) în Ţinut (*Land*); atunci când intrăm în *Topia* pe care am dobândit-o; atunci când învăţăm să respirăm aerul din *Post festum* (*Aftermath*) prin masca pe care-o purtăm pe faţă: abia atunci intrăm pe tărâmul Recuperării (*Recovery*), unde trebuie să încercăm să trăim.

Cel mai mare pericol cu care ne confruntăm acolo este pacea care se simte bine în lume aşa cum este, pentru că în fiecare fiinţă umană există o pace gata să ia totul uşor, dispusă a lua lucrurile aşa cum sunt, care nu face un efort constant pentru a smulge claritatea şi luciditatea din magma întunecată şi din coşmarul sufletelor din noi – o pace care de multe ori dă greş şi renunţă să negocieze sincer şi corect cu Gemenii (*Twins*) damnaţi şi condamnaţi pe care-i lăsăm în urma noastră: or, aceasta este exact amnezia. Este pacea pe care Sigmund Freud, în *Civilizaţia şi neajunsurile ei* (*Das Unbehagen in der Kultur*, 1929; trad. engl.*Civilisation and its Discontents*, 1930), o asocia cu acel gen de reducere a tensiunii oferit de Adolf Hitler sau de Stalin. De dragul acelui fel de pace pe care un cetăţean al Celui de-al Treilea Reich ar fi putut foarte bine s-o numească Recuperare (*Recovery*), am putea de fapt să abandonăm orice şansă de Recuperare. Am putea să abandonăm acel fel de lume pe care John Crowley a creat-o în finalul ciclului său romanesc *Aegypt* (1987-2007). Am putea să abandonăm civilizaţia.

Ceea ce oferă marile scrieri de *fantastika* este ceea ce oferea şi Freud: mesajul că civilizaţia are un preţ care trebuie plătit, că adevărul care ne face liberi nu e identic cu auto-indulgenţa şi cu auto-absolvirea de vină. Civilizaţia este o continuă luptă corp-la-corp cu uitarea, cu dorinţa noastră de-a uita.

Acesta e cel mai bun fier de plug cu care putem răsturna brazda, cel mai bun pe care pot eu să mi-l imaginez.

Traducere din limba engleză de ***Cornel Robu***

Cărţi primite la redacţie

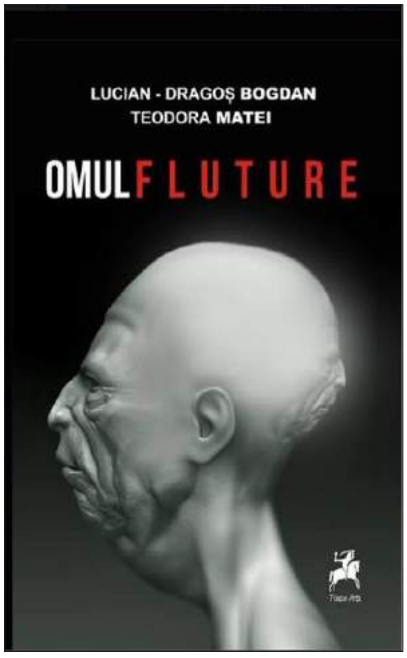

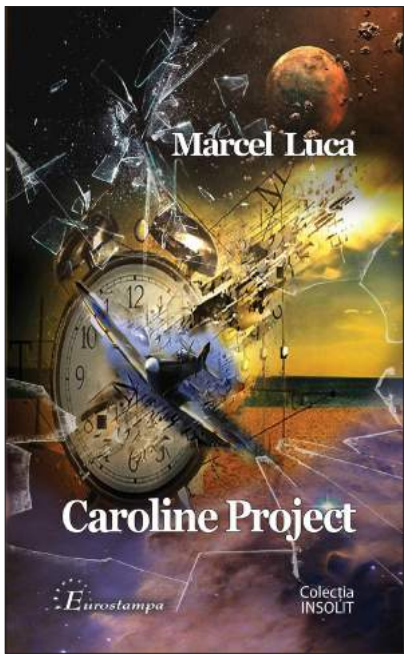

LUCIAN-VASILE SZABO

ELEMENTE POSTUMANISTE ÎN SCIENCE FICTION

1. Încercare de apropiere

O interesantă modalitate de a valorifica literatura science fiction în contemporaneitate o reprezintă studiile, destul de abundente, referitoare la postumanism. Este un curent cultural (și științific) amplu, discuția fiind purtată adesea în mediul academic. Astfel, studiind postumanul (The Posthuman) ca filosofie (cu ancorări solide în evoluția etică, mai ales), produse culturale considerate anterior ca marginale intră și mai puternic în circuitul dezbaterilor, diminuând reticențele universitare anterioare. Desigur, domeniul postumanului nu se mărginește la sfera culturală sau filosofică, ci are o reverberație extinsă, problematizând idei legate de comportament atât în relaționările interumane, cât și în ceea ce privește raportarea la lumea animală sau vegetală ori la elementele materiale (în acest ultim caz, anticipând abordări ulterioare, putem vorbi, de pildă, de neintervenția în evoluția banchizelor polare sau de abținerea de a activa pe o insulă nelocuită). O altă dimensiune, la cealaltă extremă, insistă pe necesitatea transformărilor decisive, pe necesitatea intervențiilor asupra corpului uman prin tratamente și protezare. Scopurile pot fi multiple, printre care prelungirea duratei vieții, în condițiile unei existențe plenare, fericite. Idealul unei vieți care să permită afirmarea plenară a personalității umane este unul generos, însă problematic, căci presupune consumarea de resurse și alegeri, care evidențiază o poziție egocentristă ori chiar egoistă în raportarea la nonuman, o raportare care poate afecta tocmai umanitatea noastră. Se naște astfel un paradox existențial și etic, al umanității plenare, ideale, care se realizează concomitent cu pierderea unor caracteristici ale ei. Paradoxul se evidențiază în încercările fiecărui individ de a se realiza, ceea ce îl pune în conflict cu ceilalți, înțelegerea și seninătatea în relații fiind o utopie imposibil de realizat. În mod corespunzător, comunitățile și societățile umane tind să intre în conflict una cu cealaltă, iar atunci când nu o fac își epuizează resursele și materiale, și cele de fericire.

Literatura science fiction contribuie la această dezbatere legată de postuman, de postumanitate, evidențiind fie confruntarea, fie devenirea, o evoluție continuă, de fapt. Ca o primă constatare, postumanismul se definește în aria când similară, când comună a postmodernismului[1]. Prefixul „post" are o semnificație precisă, „după", ceea ce arată că umanul și postumanul sunt în strânsă legătură, de fapt, al doilea concept oferind un cadru și un instrumentar de analiză pentru primul. Înțelegerea fenomenului este posibilă realizând o paralelă cu postmodernismul. Examinând modul cum Lyotard combate opiniile facile despre postmodernism, Badmington va preciza că „postmodernul nu trebuie înțeles ca o perioadă istorică și chiar că postmodernitatea apare *înaintea* modernității"[2]. În acest mod, putem descoperi elemente postmoderne în operele unor scriitori care s-au afirmat încă din secolul al XIX-lea, printre ei fiind și Edgar Allan Poe[3].

În același timp, înțelegem postumanul ca nonuman (sau neuman, inhuman, cum îl numește Lyotard[4]). Studiile reprezentative din acest domeniu definesc nonumanul prin opoziție cu termenul și domeniul de bază. Nuanțând însă, lumea animală este prima care se evidențiază în analiză. Există apoi categoria largă a elementelor inventate. Mașinăriile și echipamentele electrice intră în acestă categorie. Aici discutăm de elemente care aparțin domeniului realității, căci o altă categorie este a elementelor imaginare. De la stafii la extratereștri și de la moștrii mitici la mutanți paleta este foarte largă. Analiza ne forțează să luăm în calcul tipul de relație care se poate instala între om și elementele lipsite de caracteristici umane. Animalul poate fi agresiv sau, din contră, un element de spijin. Ursul atacă, dar calul mișcă lucrurile, căci trage căruța. Extraterestrul este însă ambivalent. A fost imaginat în toate ipostazele, deci poate fi și prieten, și (mai ales) atacator. În același timp, umanul și nonumanul pot interacționa și vibra în interiorul aceleași entități. Creatura realizată de Frankenstein, în clasicul roman cu acest nume scris de Mary Shelley, aduce fizic cu un om, chiar dacă este unul disproporționat, și are vibrații omenești, în ciuda manifestărilor sale mai degrabă de prădător. Capacitatea de a trăi emoții puternice, contradictorii și distructive, demonstrează ambivalența umană, de fapt o barieră psihică de netrecut, dar evidențiată la mulți oameni cu porniri criminale. Dacă monstrul lui Frankenstein este pe cale să se umanizeze, însă există evident numeroase cazuri de oameni care își pierd echilibrul și violează, uneori profund, normele morale și legale, regresând la un stadiu care necesită excluderea din societate, fie prin ucidere, fie prin plasarea după gratii.

Interesant este și fenomenul protezării în studiile dedicate posthumanului. Oameni care își pierd o parte din membre, deci se văd parțial invalidați în structura lor umană, reușesc să își recupereze, în parte sau în totalitate, aceste pierderi, redevenind funcționali. Este ceea ce se întâmplă în schița *The Man that Was Used Up*, semnată de E. A. Poe. Generalul John A. B. C. Smith se recompune (își ia înfățișarea umană) dintr-o grămadă de materiale risipite prin cameră[5]. Sigur, de aici se dezvoltă tema robotului (a ciborgului), despre care vom mai discuta. Un alt motiv preferat în dezbaterile despre postuman în reprezintă sfârșitul lumii, cu varianta intens exploatată a apocalipsei nucleare. Este un prilej de reafirmare a

genului SF cu multe contribuții de valoare. Limitele omenescului în în iarna nucleară sunt delicat evidențiate, spre exemplu, de Cristian Tudor Popescu în povestirea deja clasică *Plutonia*. Doi supraviețuitori ai dezlănțuirii atomice își duc viața singuri pe lume, având la dispoziție tot ce ar fi putut visa vreodată. Sunt copleșiți însă de singurătate, ceea ce le trezește sentimentul profund uman al paternității și maternității. Doar că nu vor fi niciodată capabili să aibă un copil...

2. **De la protezare la neuitare**

Postumanul (the Posthuman), în înțelesul său de imagine a omului (a umanului) cu componente și deprinderi care depășesc realitățile zilei de astăzi, reprezintă un concept de analiză a ceea ce poate fi în viitor. Poate însemna protezarea fizică, așa cum am văzut la E. A. Poe în *The Man that Was Used Up.* Prozator extrem de complex, Poe realizează o gradare a reansamblării generalului John A. B. C. Smith, trecând din planul real, cel al descrierii unor fapte înregistrate cu ochi de reporter, în cel fictiv, prezentând acțiuni irealizabile atât în prezentul său de la 1840, cât și în al nostru la începutul mileniului trei. În textul lui Poe, primele sunt racordate la trup picioarele și mâinile, ca mai apoi prezența umană să fie completată cu ochii, iar la final cu cerul gurii. Este o succesiune care evidențiază importanța protezelor, cele mai delicate fiind plasate la sfârșit. "Pompey, you black rascal, squeaked the General, I really do believe you would let me go out without my palate"[6], strigă el către servitorul negru, care se execută imediat, astfel că bravul general se vede întregit inclusiv cu vocea-i penetrantă. Transplantul de ochi și de palat este astăzi o problemă încă nerezolvată. Interesant este că toate aceste elemente materiale sunt atașate la ceva *indescriptil*, după cum spune chiar autorul[7].

Protezarea poate fi și una mentală, psihică, adică un adaus de capacități de memorare și raționare neobișnuite pentru subiecții umani cunoscuți ai trecutului și prezentului. Se poate porni însă de la unele abilități umane (fie dobândite , fie exersate) prezente doar la unele persoane, ceea ce le face speciale în ochii celorlalți. Recordurile de orice fel (inclusiv cele sportive) intră în acestă categorie. Uneori, pot fi afecțiuni foarte rare, transformate de persoanele respective în instrumente pentru a supraviețui sau pentru a depăși condiția umană obișnuită. *Unforgettable* (*Imposibil de uitat*, ar fi o traducere apropiată), un serial american destul de cunoscut în perioada 2011-2014, prezintă cazul (și cazurile) personajului Carrie Wells, o polițistă din New York, suferindă de Hyperthymesia, o boală rară, care îi permite să nu uite nimic din ceea ce vede, fapt care o ajută în investigațiile făcute[8]. Serialul nu este încadrat în categoria SF pe motiv că Hyperthymesia este o afecțiune reală, chiar dacă foarte rară. Capacitatea acestor persoane de a reține și readuce în memorie extrem de multe întâmplări din propriul trecut are în ea ceva ciudat, fiind vorba de o activitate cu care eram obișnuiți la mașinării, la computere.

Robocop și cyborgul socialist

Implantul cibernetic este folosit ca motiv în linia filmelor *Robocop*. Din această serie au fost turnate deja cinci lung-metraje și trei seriale. Următorul *Robocop* este anunțat pentru 2017, precizează unul dintre cele mai nine informate website-uri din domeniu[9]. Se pornește de la faptul că polițistul (cinstit și devotat!) Alex Murphy a fost rănit grav pe când se afla la datorie. Viața lui a putut fi salvată doar dacă creierul și o parte a trupului au fost protezate intens. Astfel, Murphy devine Robocop, adică un ciberpolițist. Capacitatea lui de gândire și acțiune este sporită prin atașarea unor elemente digitale, câștigul fiind și în ceea ce sporește forța fizică, Murphy fiind efectiv blindat, scut sub care sunt plasate elemente capabile să-i sporească forța fizică. Aspectul său nu este decât în aparență uman, atunci când este înveșmântat în lindajul său. Când își scoate casca, priveliștea este dezolantă, pierderea elementelor corporale umane fiind evidentă. Robocop dovedește însă trăiri intense, empatie și atașament față de valorile umane, acesta fiind mesajul optimist pe care astfel de producții dorește să-l transmită. Este o postumanitate care se reumanizează continuu.

Robocop este imaginea, clasică deja, a cyborgului, element definitoriu a literaturii science fiction în forma ei hard. În ultimele decenii, odată cu expansiunea discuțiilor și polemicilor legate de postmodernism, dar și în câmp ideologic, după reciclarea și reinventarea conceptuală, mai mult teoretică decât practică, din postmarxism (înțeles evident diferit de postcomunism), alături de curentul feminismului decis și foarte implicat, cyborgul poate fi văzut element orientativ în câmpul reflecției despre postumanism. Cât este omenesc în structura sa și ce reprezintă cealaltă parte componentă? Cum și ce este neumanul cyborgian și în ce măsură se dovedește mai omenesc față de structura umană clasică? Are sau nu are propria personalitate? Reprezintă această creatură o evoluție, un progres liniar recognoscibil sau este ceva nou, o creatură și o creație cu atâtea elemente de noutate încât se poate rupe de origini și poate însemna un nou început pentru o nouă specie? Sunt întrebări dificile, cu răspunsuri greu de formulat. Dezbaterea se poartă însă în cercuri selecte, academismul, conservator prin definiție, acceptând dezbaterea când frontal, când, mai ales, pe căi ocolite.

3. **Proteze, transplanturi și implanturi**

Discutând despre operațiunea de modificare a corpului uman, avem trei scenarii posibile după ce această acțiune este realizată: 1) subiectul beneficiar ar protezei este ajutat să recapete abilitățile anterioare în totalitate (ceea ce se întâmplă destul de rar în lunga istorie a surmontării handicapurilor din naștere sau dobândite); 2) subiectul își recapată doar în parte parte funcționalitaea, ceea ce îi permite să îndeplinească sarcini într-o măsură mai mare decât dacă ar fi lipsit de proteze; 3) subiectul beneficiar dobândește capacități de a acționa sporite, peste ceea ce avea inițial ca ființă umană lipsită de un handicap. Sunt trei situații ce sunt diferențiate doar ca grad, punctul de reper fiind ființa umană de dinaninte de intervenție. Recăpătarea forțelor (abilităților, de fapt) ori dobândirea unora în plus se realizează prin protezare, transplant, implant.

Cum am văzut, protezarea înseamnă înlocuirea unor organe cu altele din materiale adesea sintetice, cu o compiziție diferită de cea a organismului uman. Transplantul înseamnă înlocuirea unui organ bolnav cu unul sănătos, nu identic, ci similar. Implantul însă poate fi un mecanism (echipament, device etc.) cu rolul e a stimula activitatea unor organe. Deosebit două situații: 1) stimularea organelor afectate pentru ca acestea să funcționeze în paramentri normali (situație specifică vieții cotidiene, dacă ne gândim la implantul cardiac, spre exemplu); 2) implatul pentru a determina o activitate spori-

tă a unor organe (acțiuni reale de realizare a unor supersoldați sau supermuncitori, deci persoane cu o rezistență sporită, însă acest tip de acțiuni sunt prezente mai degrabă în lumile imaginare, în ficțiuni).

Pasul spre ficțiune (implicit către literatura science fiction, dar și spre scenarii futuriste cu multe elemente reale și/sau posibile) este făcut atunci când autorii imaginează situații de transplant pentru organe imposibil de realizat în stadiul științific (tehnologic și medical) actual. Transplantul de creier este principala provocare, posibilitate care a dezvoltat și o intensă dezbatere cu privire la păstrarea elementelor de identificare personală, ca personalitate. În ceea ce privește implanturile, desigur acestea există în realitate, de la cele de mărire a sânilor până la cele medicale, de stimulare a funcționării unor organe. Acestea sunt însă destinate să valorizeze existența umană cotidiană, chiar dacă uneori în demersuri vanitoase, cum ar fi impanturile mamare sau capilare. Se trece din stadiul uman în cel postuman prin faptul că o persoană obișnuită capătă abilități sporite, în plan fizic și psihic, prin utilizarea acestor device-uri ce-i sunt incorporate. Se face astfel pasul către reprezentările desemnate prin termenul general ciborg.

4.Ciborg: exerciții de dezambiguizare

Realitatea arată că, în ciuda deselor scenarii science fiction dominate de apariții cu diverse implanturi, oamenii nu recurg foarte ușor la acestea. Există, desigur, în prezent o „foame" de tehnologie, iar miniaturizarea favorizează utilizarea unor dispozitive cât mai performante. Însă ele nu vor fi transformate în implanturi de locuitorul obișnuit („normal") al Terrei. Cunoscuta rețea mediatică CNN făcea în decembrie 2014 o trecere în revistă a principalelor device-uri și app-uri pentru 2015. Toate erau dispozitive ce pot fi purtate, deci nu sunt incorporate[10]. Aceste produse sunt: 1) tricoul care poate monitoriza starea de sănătate; 2) ceasul Apple, care, de asemenea, urmărește starea de sănătate, dar poate oferi hărți, muzică, imagini sau posibilitatea de transmite mesaje; 3) ochelarii Google, care au un mic ecran vizibil cu ochiul drept, ecran pe care pot rula informații diverse și produse media destul de complexe; 4) căciula muzicală, rolul ei fiind nu doar de a apăra de frig, ci și de a-i oferi purtătorului confort auditiv.

O formă rudimentară de ciborg, pornind de la un implant relativ simplu, prezintă în scrierile sale Dănuț Ungureanu, în *Noaptea, în oraș, fără părinți*[11]. Este povestea unui copil într-o societate a viitorului măcinată de conflicte, de violență și de o permanentă nesiguranță într-un cadru urban aflat în decădere. Leni este un băiat de zece ani obligat să se descurce singur în această junglă urbană. Este ajutat să supraviețuiască de frend[12], pe care autorul îl definește într-un glosar de termeni plasat la începutul textului: „Frend – prieten mic, implant util în afara eterului". Frendul este plasat în craniu, vobește cu voce pițigăiată și nu reușește să fie performant, descurcându-se greu în situații deosebite, deoarece era unul primitiv, cumpărat ieftin.

În discuția despre postuman delimitările sunt necesare aproape la fiecare pas, un element nou în analiză fiind tocmai ciborgul. Acesta se originează în omul biologic, cu trăsături psihice și comportamentale comune (care pot fi descrise cu o destul de mare exactitate, într-un exercițiu de dezambiguizare care, probabil, nu poate fi dus până la capăt). Ciborgul își datorează specificul prin două elemente apărute fie în contradictoriu, fie asociate: structuri mecanice și structuri electronice. Regăsim aceste componente în articolele de dictionar cele mai importante care definesc ciborgul.

Ciborgul este văzut ca o îmbinare om-mașină[13], termenul rezultând din coliziunea elementului cibernetic cu un organism, înțeles regăsit și în expresia *bionic human* (*omul bionic*), această denumire fiind utilizată mai ales în medicină. Pentru literatură, dicționarul Merriam-Webster dă următoarea semnificație pentru cyborg: „A person whose body contains mechanical or electrical devices and whose abilities are greater than the abilities of normal humans"[14]. Este interesant că un volum dedicat, cum este *The Cambridge Companion to the Science Fiction*[15], nu acordă o atenție deosebită ciborgului în sine, pe care îl asimilează robotului ori androidului. Ciborgul este perceput (atât în realitate, cât și în ficțiune) ca o simbioză. Acest lucru înseamnă că el poate exista în diferite stadii, când predomină fie partea umană, fie cea mecanico-electronică. Păstrarea unor elemente biologice, caracteristice corpului uman, pare să fie diferența dintre ciborg și android. Dicționarele fixează termenul adroid în sinonimie perfectă cu robotul, cu mențiunea că acesta, mașinărie fiind, trebuie să aibă aspect uman[16]. Alte sinonime pentru android sunt date *umanoid*, *om tehnologic*, dar și *automat* (*automatom*) sau *golem*[17].Preocupările față de acest personaj-cheie al literaturii (și culturii, în general) SF sunt de a-i analiza manifestările în câmpul dezbaterilor feministe și postmarxiste! Dese referiri apar în capitolul *Feminist theory and science fiction,* scris de Veronica Hollinger, ca și în *Marxist theory and science fiction*, redactat de Istvan Csicsery-Ronay, jr. De altfel, la acesta din urmă un subcapitol se intitulează, oarecum forțat, *Postmodernism and cyborg socialism*.

5.Protezarea, de la general la soldat

După cum am văzut, generalul John A. B. C. Smith, din *The Man that Was Used Up*, de E. A. Poe, conținea suficiente elemente mecanice pentru a-l putea defini literar drept un precursor al ciborgului actual[18]. Astfel de persoane protezate prezintă și Dănuț Ungureanu în povestirea *Dragostea la căpușe*, una dintre cele mai reușite scrieri science-fiction românești[19]. Povestea este relatată de un medic trimis pe frontul intergalactic. După o perioadă de împărți analgezice, medicul devine chirug, cu sarcina de a trata rănile suferite de combatanții umani. Face mai mult de atât: unii dintre ei îi reconstruiește din bucățile adunate în câte un sac, după ce au fost împrăștiați de câte o explozie ori pulverizați de un proiectil. Se axează apoi pe aventurile unor membri ai unor echipe speciale, care vânează „căpușe". Acestea sunt dispozitive mutante imaginate de o civilizație extraterestră pentru a fi folosite ca arme în confruntarea cu pământenii. Au o capacitate de disimulare deosebită, fiind proiectate în primul rând ca să adune și să transmită informații, deci în spionaj. Explodau doar atunci când erau descoperite.

Povestea lui D. Ungureanu este deosebit de ingenioasă și alertă, deși autorul recurge la un tehnicile intertextuale, ale poveștii în ramă. Unele povești (nuclee narative) sunt reactulalizate în rememorările medicului, care redă nu o acțiune la care a fost martor, ci una dintr-o înregistrare a unui reporter. Vine o vreme însă când acești oameni speciali, cârpiți și reconstruiți de atâtea ori, își dau duhul. Este povestea de final, cu o căpușă disimulată într-o domnișoară atrăgătoare cu numele Jamie. Explozia ei îi rupe în sute de bucăți pe pa-

tru dintre membrii echipei[20]. În ceea ce privește personajul Jamie remarcăm această capacitate deosebită de disimulare, când nonumanul de proveniență extraterestră i-a formă umană pentru a se apropia ușor de ținte. Identificăm astfel în povestirea citată două câmpuri de manifestare ale ciborgului: 1) în sfera umană, unde protezările și permanentele transplanturi refac capacitatea de funcționare a personajelor, fără însă a le suplimenta forțele. Evoluția către stadiul postumanist (fizic și cultural) este evidentă; 2) elementele extraterestre au capacitaea de a a mima umanul, ceea ce reprezintă o nouă provocare la adresa imaginarului (post)uman.

Sunt elemente care ne arată un ciborg evoluat. Generalul refăcut din bucăți al lui Poe este un mecanism oarecum rudimentar, pe când personajele lui D. Ungureanu sunt mult mai fluide, cu reprize dese de reoriginalizare. Este un interludiu fascinant, care ne invită să dăm o lectură nouă gândurilor Donnei Harraway despre aceste apariții biomecanice, încăpățânate să depășească acest statut, idei puse chiar în deschiderea cărții ei despre maimuțele umanoide, ciborgi și... femei: ,,A cyborg is a hybrid creature, composed of organism and machine. But, cyborg ar compounded of special kinds of machines and special kinds of organism apropiate to the late twentieth century. Cyborg ar post-Second World War hybrid entities made of, first, ourselves and other organic creatures in our unchosen 'high-technological' guise as information systems, texts, and ergonomically controlled laboring, desiring, and reproducing systems. The second essential ingredient in cyborgs is machines in their guise, also, as communications systems, texts, and self-acting, ergonomically designed apparatuses''[21].

După cum vor remarca alți cercetători, viziunea Donnei Harraway asupra ciborgului este una social, o mixtură între muncitorii aproape dezumanizați din societățile capitaliste din trecut și din present și femeia neemancipată, ca forță de lucru și de reproducție total aservită: ,,The cyborg in Haraway's usage is obliquely modelled on the proletariat and on women under patriarchy; it is an exploited class of beings that is capable of a form of class-consciousness, and hence subversive of and eventually capable of wresting control over the technoscientific network''[22].

O analiză detaliată a ideilor cu privire la locul inedit acordat ciborgului în societatea contemporană de Donna Harraway poate fi găsită la Peta S. Cook[23]. Acesta pornește de la termenul ciborg (cyborg - **cyb**ernetic **org**anism) și de ideile avansate de Manfred Clynes and Nathan Kline încă din 1960, când atribuiau binomului om-mașină capacități de acțiune mult mai mari față de cele ale fiecărui element luat separat[24]. Ei propuneau această simbioză teoretizând câteva linii de acțiune (științifică0 în vederea realizării zborurilor cosmice cu echipaj uman, de lungă durată și pe distanțe mari. Însă aceste puteri sporite se vor manifesta în literatura SF cu preponderență de partea răului, poveștile genului identificând noua structură nu ca o postumanitate capabilă să favorizeze crearea unei lumi mai bune (cu oameni mai buni, mai etici și mai politicoși), ci un postumanism negativ, ca o degenerare, o dezumanizare care nu făcea parte din proiectul științific propus de Clynes și Kline în 1960 pe când lucrau pentru Agenția Aerospațială Americană (NASA).

Note de subsol

1 Ca punct de orietare pot fi folosite intervențiile lui Neil Badmington, Teoretizarea Postumanului, și Stefan Herbrechter și Ivan Callus, Ce este o lectură postumanistă, de pe http://posthum.ro/.

2 Neil Badmington, op. cit.

3 Detaliile pot fi găsite în Lucian-Vasile Szabo, E. A. POE: romantism, modernism, postmodernism. Implicații jurnalistice, fantastice și science fiction, Ed. Tritonic, București, 2014, și Postmodern Anticipations with E. A. Poe, Postmodern Openings Journal, 2013, vol 4, Issue 2, June, pp: 7-20.

4 The Inhuman: Reflections on Time, Cambridge, Polity Press, 1991.

5 Lucian-Vasile Szabo, E. A. POE: romantism, modernism, postmodernism. Implicații jurnalistice, fantastice și science fiction, Ed. Tritonic, București, 2014, p. 77.

6 Collected Works of Edgar Allan Poe, Tales and Setches 1843-1849, vol. II. (edited by Thomass Ollive Mabbott, with the assistance of Eleanor D. Kewer and Maureen C. Mabbott, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts London, England, 1978, p. 388.

7 E. A. Poe, Prăbușirea Casei Usher (ediție îngrijită, prefață, note și comentarii Liviu Cotrău), Ed. Univers, București, 1990, p. 314.

8 Amănunte pot fi găsite pe: http://www.imdb.com/title/tt1842530/.

9 http://www.imdb.com/find?ref_=nv_sr_fn&q=robocop+movies&s=all

10 Geek chic: Wearable technology hits the road in 2015, http://edition.cnn.com/2014/12/23/travel/wearable-tech-2015/

11 Apărută în volumul Basme geostaționare, Editura Bastion, Timișoara, 2008.

12 Trimitere transparentă la englezescul friend (prieten).

13 Definiție pe care o regăsim în dicționarul Cambridge: ,,In science fiction stories, a creature that is part human and part machine'' (http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/cyborg).

14 www.merriam-webster.com/dictionary/cyborg

15 Editat de Edward James și Farah Mendleshon, Cambridge University Press, 2003.

16 http://www.merriam-webster.com/dictionary/android sau http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/android

17 http://www.thefreedictionary.com/android.

18 Lucian-Vasile Szabo, Despre SF în dezbaterea umanită (II), http://www.helionsf.eu/despre-sf-n-dezbaterea-postumanist-ii/

19 Apărută în volumul Basme geostaționare, Editura Bastion, Timișoara, 2008.

20 Idem, p. 149.

21 Donna J. Haraway, Simians, Cyborgs, and Women. The Reinvention of Nature, Routledge, NewYork, 1990, p. 1.

22 Istvan Csicsery-Ronay, jr, Marxist theory and science fiction, în Edward James și Farah Mendlesohn (eds.), The Cambridge Companion to Science Fiction, Cambridge University Press 2003, pp. 122-123.

23 The Modernistic Posthuman Prophecy of Donna Haraway, http://eprints.qut.edu.au/646/.

24 Clynes, M. and Kline, N., Cyborgs and Space, in Gray, C., Figueroa-Sarriera, H. and Mentor, S., The Cyborg Handbook, New York: Routledge, p. 29-33, 1995.

CALENDARUL CLUBULUI HELION
Ianuarie – aprilie 2016

Vineri, 15 ianuarie Ora 17,00	1. ALMANAHUL ANTICIPAŢIA 2016 – scurtă analiză prezentată de LAURIAN CNOBLOCH 2. Citeşte proză DANIEL TIMARIU
Vineri, 22 ianuarie Ora 17,00	ŞEDINŢĂ SPECIALĂ DARIUS HUPOV 1. Prezentarea volumului de debut literar ELEGIE PENTRU UN TRIUNGHI (Colecţia Insolit, Editura Eurostampa, Timişoara 2016), semnat de **Darius Hupov**. Expozeu critic realizat de Lucian-Vasile Szabo. 2. D.L.H. – un portret în mişcare executat de Tudor Beşuan şi Cristian Koncz în 999 de secunde.
Miercuri, 27 ianuarie Ora 18,30	Lansarea cărţii „Elegie pentru un triunghi” de DARIUS LUCA HUPOV, la librpria Cartea de Nisip
Vineri, 29 ianuarie Ora 17,00	EDIŢIA A 32-A A REVELIONULUI S.F. (Revelion S.F. 2017). Coordonator programe Simona Hupov (Plugușorul Helionist, Miss Catrenu', Aditza Rockeritza, Licitaţii, Concursuri, Tombola, Sorcova Helionistă). Actanţi principali, în ordine alfabetică: Adrian Bancu, Doru Bercuci, Tudor Beşuan, Radu Cleţiu, Corina Costea, Cristian Koncz, Daria Hupov, Adriana Muscă, Andrei Nedel, Liviu Pîrvan, Cornel Secu, Daniela Semenescu + participanţii însufleţiţi. Locul de desfăşurare: Casa Politehnicii nr. 2. Înscrieri până la 22 ianuarie, ora 20
Vineri, 5 februarie Ora 17,00	1. Anul S.F.-ist 2015 – trecere în revistă realizată de **Cornel Secu** şi **Lucian Vasile Szabo** 2. Citeşte proză **Corina Costea**
Vineri, 26 februarie Ora 17,00	1. LUCIAN-VASILE SZABO şi CRISTIAN VICOL prezintă volumul DRUMUL SPRE CASĂ de ADRIAN CHIFU (coleţia INSOLIT, Ed. Eurostampa, 2016) 2. MOMENT ANIVERSAR - **Cornel Secu**, septuagenar
Vineri, 11 martie Ora 17,00	1. Desenul bogat al BD-ului românesc, prezentat de FLORIN LEODOR DĂNILĂ 2. Citeşte proză Alexandru Maniu
Vineri, 18 martie Ora 17,00	1. Expoziţia de grafică plastică **Cătălin Negrea** şi invitaţii săi 2. Citeşte proză **Ciprian Baciu**
Vineri, 25 martie Ora 17,00	1. ŞEDINŢĂ SPECIALĂ, dedicată împlinirii a 35 de ani de la lansarea primului număr al revistei tipărite HELION - invitaţi de onoare CORNEL UNGUREANU, preşedintele filialei Timişoara a Uniunii Scriitorilor din România şi MIRCEA MIHĂEŞ, redactor-şef al revistei Orizont 2. Lansarea volumului al 3-lea din ANTOLOGIA HELION
Miercuri, 30 martie	Lansarea concursului „ROMÂNIA PESTE O SUTĂ DE ANI”
Vineri, 8 aprilie Ora 17,00	1. Prezentarea Concursului de proză scurtă umoristică 2. Fragment de roman scris de TUDOR BEŞUAN şi CĂTĂLINA BOGDAN
Vineri, 22 aprilie Ora 17.00	1. Ce este „ROMÂNIA PESTE O SUTĂ DE ANI”? 2.Citeşte o povestire originală CRISTIAN VICOL

SESIUNEA HELION

Cea de-a 30-a ediţie a SESIUNII HELION se va desfăşura în perioada 6-8 mai 2016 la Timişoara.

Temele propuse pentru această ediţie sunt:

a) TEHNOLOGIE VS NATURA UMANĂ ÎN S.F.

b) SIMBOL ŞI COMUNICARE ÎN S.F.

Lucrările (comunicările) pentru Sesiunea Helion vor fi expediate prin e-mail pe adresa redactiei (redactiahelion@gmail.com) până la data de 30 martie 2016, confirmarea celor acceptate de către organizatori făcându-se în perioada 10-15 aprilie 2016. Organizatorii asigură cazare şi masă în regim gratuit celor care susţin comunicări şi sunt din afara Timişoarei.

GHEORGHE SĂSĂRMAN

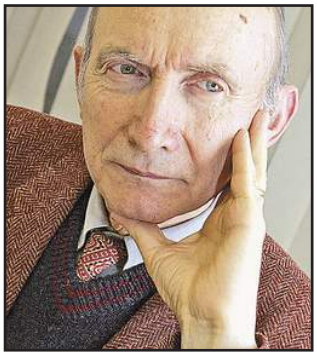

Pe 9 aprilie 2016 Gheorghe Sărăman va împlini 75 de ani. Treisferturi de veac, aşezate pe umerii acestui foarte important scriitor român. Nu numai de s.f.

S-a născut la Bucureşti, datorită faptului că părinţii lui, ardeleni, au fost nevoiţi să ia calea bejaniei, datorită raptului istoric comis prin Dictatul de la Viena din 1940.

A debutat în anii studenţiei (Institutul de Arhitectură „Ion Mincu" din Bucureşti) cu povestirea CĂTĂLINA, în colecţia de ***Povestiri Ştiinţifico-fantastice*** nr. 193 din 1962, sub impulsul „antrenorului" său Adrian Rogoz.

Cele mai importante volume publicate: **Oracolul** (1969), **Cuadratura cercului** (1975), **Himera** (1979), **2000** (1982), **Cupa de cucută** (1994), **Vedenii** (2007), **Varianta balcanică îmbunătăţită** (2014).

Revista Helion îi va dedica ilustrului nostru compatriot un grupaj special în nr. 3-4/2016.

LA MULŢI ANI, GHEORGHE SĂSĂRMAN!

DARIUS LUCA HUPOV - DUBLA LANSARE

ELEGIE PENTRU UN TRIUNGHI, Editura Eurostampa, colecţia Insolit, 2016, volumul debutului literar al lui DARIUS LUCA HUPOV, a avut o dublă lansare în luna ianuarie 2016.

Prima în 22 ianuarie, la ora 17, 00 în sala Orizont a Uniunii Scriitorilor din România, filiala Timişoara,în cadrul unei şedinţe speciale a clubului Helion. Despre autor şi operă au vorbit Cornel Secu, Lucian Vasile Szabo, Cristian Koncz şi... Simona Hupov.

După cinci zile la librăria Cartea de nisip (str. Alba Iulia nr. 1) din Timişoara a avut loc lansarea volumului în prezenţa unui public numeros.

Au vorbit despre carte Radu Pavel Gheo, Lucian Vasile Szabo şi Cornel Secu.

S-au făcut remarci de felul "cartea este scrisă cu talent", "cartea este foarte omogenă", după *S.F. Doi* de Cristian Mihail Teodorescu, "Elegie pentru un triunghi "este cea mai sefistă carte din proza romanesca a "ultimilor zece ani".

EUROCON

Barcelona va găzdui Eurocon-ul 2016, denumit şi BCON sau Hispacon, în zilele de 4, 5 şi 6 noiembrie 2016. Evenimentul va avea loc la Centrul de Cultură Contemporană al Barcelonei şi îi va avea ca invitaţi de onoare pe Aliette de Bodard (Franţa), Richard Morgan (Marea Britanie), Jun Miyazaki (Ungaria), Enrique Corominas (Spania), Andrzej Sapkowski (Polonia), Johanna Sinisalo (Finlanda) şi Rosa Montero (Spania).

Taxa de participare este acum de 35 de Euro, pentru persoanele care au peste 24 de ani şi de 10 euro pentru persoanele care au între 16 şi 24 de ani. ARCASF încearcă să creeze un grup reprezentativ, cuprins între 10 şi 15 sefişti români, care să găsească modalitate de participare convingătoare. Cei care sunt interesaţi, care doresc să primească infromaţii şi să intre în contact direct sunt rugaţi să trimită un e-mail la asociatia.arcasf@gmail.com.

MIRCEA OPRIȚĂ LA TURAȚIE MAXIMĂ

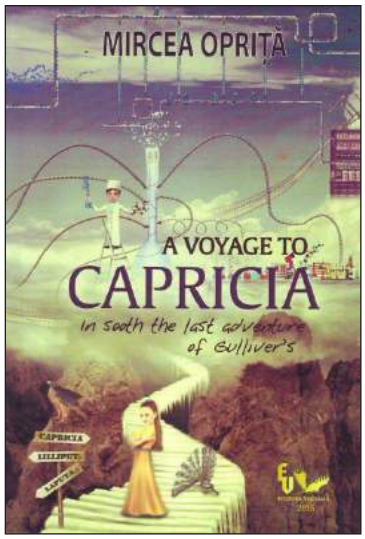

În patru luni de zile i-au apărut căpitanului de cursă lungă al s.f.-ului românesc, Mircea Opriță, așa cum l-a numit Cornel Robu, trei cărți.

Prima apărută este A VOYAGE TO CAPRICIA, variantă în engleză a romanului lui Mircea Opriţă *O călătorie în Capricia* a fost tipărită la sfârşitul anului trecut de către Editura Virtuală. Versiunea în limba engleză este asigurată de Horia Cocoş.

Cartea a fost pregătită de Mihaela Sipoş, iar coperta aparţine lui Mihai Moldoveanu.

Editura Virtuală este condusă de Mugur Cornilă.

A doua carte, apărută în luna decembrie 2015 la editura LIMES din Cluj-Napoca este SERILE CU POEZIE ŞI PRIETENI, un florilegiu liric realizat de Mircea Opriță în calitate de antologator.

Sunt puși în pagină deopotrivă poeți clujeni, italieni și spanioli, motivul esențial al cuprinderii în carte fiind prietenia și dragostea pentru poezie.

Traducerile versurilor din spaniolă și italiană sunt făcute de Mircea și Doina Opriță. Din sumarul cărţii sunt cuprinse poeme de HORIA BĂDESCU, MARIANA BOJAN, DOINA CETEA, ION CRISTOFOR, GEORGES DRANO, NICOLE DRANO-STAMBERG, RODOLFO DEL HOYO, VASILE IGNA, FULGENCIO MARTÍNEZ, JACQUES MEYLAN, SEBASTIÁN MONDÉJAR, ION MUREȘAN, MARCEL MUREȘEANU, MIRCEA PETEAN, ION POP, ADRIAN POPESCU, MARIAN RAMÉNTOL SERRATOSA, MATEO RELLO, GERARDO VACANA, CARLOS VITALE, MIRCEA OPRIȚĂ.

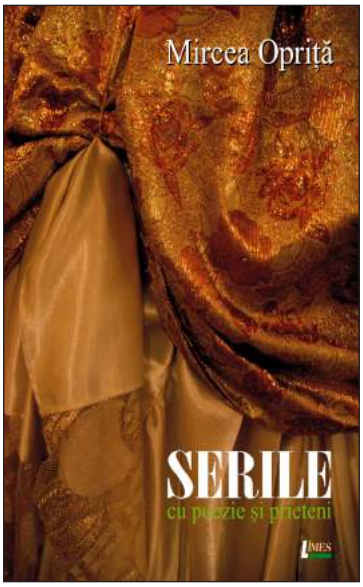

A treia carte, purtând titlul CLUBUL NEMURITORILOR şi subtitlul ORIZONTURI ÎN EXPANSIUNE, a apărut la editura „Școala Ardeleană” din Cluj-Napoca la sfârșitul lunii februarie, reunind articole publicate în revista *Știință și Tehnică* din aprilie 2011 până în luna septembrie a anului 2014.

Mircea Opriță, cel mai important scriitor de S.F., de anticipație, cum îi place lui să numească S.F.-ul, lucrează ca un cronometru elvețian. Timpul pentru el înseamnă cărți. Cărți bune, bineînțeles.

ADRIANA MUSCĂ ȘI DANIEL TIMARIU – PREMIANȚII CLUBULUI HELION PENTRU ANUL 2015

Un obicei bun, zicem noi, lansat de câțiva ani de către conducerea Asociației Helion.

El constă în premierea unui membru sau a doi membri ai clubului Helion, care s-au remarcat print-o activitate deosebită pe parcursul unui an calendaristic.

Dacă în 2013 premiul a revenit DARIEI HUPOV, în 2014 lui CRISTIAN VICOL, în 2015 premianții au fost ADRIANA MUSCĂ, studenta din anul al III-lea a Facultății de Arte din Timişoara, şi informaticianului DANIEL TIMARIU.

Meritele lor au fost de necontestat: Prezentă cu proze originale în şedinţele clubului, expoziţii (două) de artă vizuală (Adriana Muscă); realizarea site-ului ARCASF şi îmbunătăţirea celui al Helion Online, ca şi realizarea site-ului ROMCONSF.ro, în cazul lui Daniel Timariu.

S-o țină tot așa!

RODICA BRETIN ŞI O NOUĂ RUBRICĂ ÎN HELION ONLINE

Cunoscuta scriitoare RODICA BRETIN va inaugura, începând cu nr. 60 martie-aprilie 2016 al Helion Online, o nouă rubrică: DOSARELE IMPOSIBILULUI.

În 2016, în cele opt numere rămase să fie editate, Dosarele Imposibilului va avea opt articole după cum urmează:

1. Dosarele Imposibilului
2. Turnurile zeilor
3. Străini printre noi
4. Monştrii de Dincolo
5. Castelul blestemat
6. Himera lui Hoffner
7. Ultima Frontieră
8. Imposibila întoarcere

UNDELE GRAVITAȚIONALE DESCOPERITE

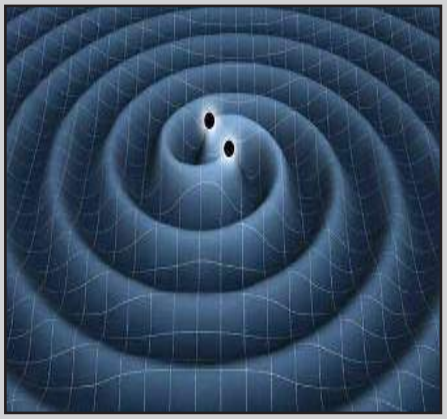

În 11 februarie a.c., un grup de cercetători ai Caltech, MIT şi LIGO Scientific Collaboration au anunţat detectarea undelor gravitaţionale, una dintre predicţiile teoriei generale a relativităţii a lui Albert Einstein. Vestea vine la o sută de ani de la formularea Teoriei generale a relativităţii. Cercetătorii sunt de părere că această descoperire reprezintă o nouă eră în fizică. Oamenii de ştiinţă au descoperit aceste unde gravitaţionale în urma observării coliziunii a două găuri negre, care a produs aceste unde.

Deşi semnalul a fost descoperit de detectoarele LIGO încă din 14 septembrie 2015, anunţul a fost făcut abia în acest an. "Este exact ce teoria lui Einstein a prezis cu privire la coliziunea a două găuri negre", susţin oamenii de ştiinţă. Detectorul Livingston al LIGO, aparatură cu braţe de 4 km, a identificat pentru prima oară undele gravitaţionale, care călătoreau sub un anumit unghi faţă de alte detectoare.

Semnalul, venit dinspre Norii lui Magallan (galaxii-satelit ale Căii Lactee), are originea la 1,3 miliarde ani-lumină.

Potrivit teoriei generale a relativităţii a lui Albert Einstein, undele gravitaţionale reprezintă ondulaţii produse în continuum-ul spaţiu-timp de către corpuri masive aflate în accelerare. Astfel, gravitaţia se manifestă prin curbarea structurii spaţiu-timpului de către corpurile masive. Mişcarea acestor obiecte prin spaţiu-timp perturbă structura cotinuum-ului şi dezvoltă un semnal propagat ca o perturbaţie a structurii spaţiu-timpului. Adică undele gravitaţionale.

Teoria relativităţii spune că masa face ca spaţiu-timpul să se curbeze. Una dintre consecinţe este curbarea luminii, confirmată în 1919 de fizicianul Arthur Eddington pe timpul unei eclipse de Soare. Traiectoria luminii în apropierea unui corp masiv precum Soarele este curbată.

CONVORBIRI CU EXTRATEREŞTRI

Agenţia de Securitate Naţională a Statelor Unite (NSA) a declasificat mai multe documente secrete care confirmă faptul că în trecut au existat mai multe forme de viaţă extraterestră care au comunicat cu pământenii. În urma presiunii provocată de scandalul cazului Edward Snowden NSA s-a văzut nevoită să facă publice o parte din secretele pe care le păzea cu sfinţenie. Unul dintre aceste secrete este de-a dreptul uimitor pentru că documentul pe care l-a pus la dispoziţia publicului larg confirmă faptul că în trecut mai multe specii extraterestre au interacţionat cu reprezentanţi ai guvernului SUA.Documentul, în format PDF, conţine 31 de pagini în care se pot citi mesajele pe care pământenii le-au schimbat cu speciile extraterestre. El se găseşte pe site-ul NSA şi poate fi accesat de oricine la adresa alăturată (http://www.nsa.gov/public_info/declass/ufo/index.shtml).

În 1980 NSA a fost implicată într-un program strict secret, care includea protecţia cetăţenilor americani de obiectele zburătoare neidentificate ostile. În urma acestei acţiuni s-a ajuns la momentul în care anumite civilizaţii extraterestre ne-au oferit ajutor împotriva extratereştrilor ostili. Documentul nu precizează cu exactitate despre ce specii este vorba şi nici locul de proveniență al extratereştrilor, dar cu toate acestea, putem spune că s-a mai făcut un pas important în pregătirea populaţiei pentru acceptarea adevărului cu privire la viaţa din acest Univers. După cum scriam într-un articol precedent, acest proces este unul lung şi anevoios pentru că în ziua de astăzi există numeroşi oameni, care încă mai cred că extratereştri sunt doar un mit şi astfel suntem singuri în acest Univers incredibil de mare. Pentru ca şocul să nu fie unul puternic, la nivel mondial, s-a stabilit că populaţia are nevoie de câţiva ani pregătitori pentru ca în cele din urmă, undeva prin 2040, extratereştri să fie prezentaţi oficial la nivel mondial.

Ştire preluată de pe efemeride.ro

100 DE ANI DE TEORIE A RELATIVITĂȚII

2016 reprezintă pentru știință un an aniversar. Teoria relativității generale a schimbat modul de înțelegere a Universului și a fenomenelor sale. Ea a fost enunțată de Albert Einstein în 1916, împlinind o sută de ani. Celebrul fizician și-a prezentat teoria în 25 noiembrie 1915 la Academia prusacă de științe, însă documentul a fost publicat în martie 1916, în revistaAnnalen Der Physik.

Albert Einstein, prin teoria sa, a schimbat felul în care ne raportăm la spațiu și timp. Teoria generală a relativității este una dintre cele mai revoluționare teorii științifice ale lumii. Apariția ei a reprezentat un mare pas înainte, de la legea universală a gravitației a lui Isaac Newton la concepția conform căreia spațiul și timpul nu sunt imuabile, ci fenomene dinamice supuse evoluției, ca și celelalte procese din Univers.

După ce a lansat teoria relativității restrânse încă din 1905, în care descria despre distorsiunea timpului și a spațiului la trecerea unui obiect cu o viteză apropiată de cea a luminii. De altfel, celebra ecuație $E=mc^2$ pune sub semnul întrebării ipotezele potrivit cărora energia și masa erau distincte. Prin ecuație, Albert Einstein a demonstrat că este vorba de același lucru, dar sub forme diferite.

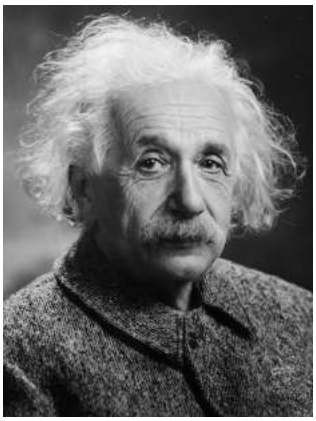

După zece ani de la teoria relativi-tății restrânse, teoria generală a relativității a oferit o viziune mai largă. Teoria sa spunea că gravitația este o curbură a timpului și spațiului în prezența unei mase și că timpul se scurge mai încet în apropierea unui câmp gravitațional puternic, cum este cel al unei planete, decât în spațiu. De altfel, teoria spune că și lumina este curbată de câmpuri gravitaționale puternice, chestiune confirmată patru ani mai târziu, în 1919.

WORLDCON 2016

A 74-a Convenție Science World Fiction (Worldcon), cunoscută sub numele de MidAmeriCon II , va avea loc în luna august a.c., în perioada 17-21, în Sala Convention Center Bartle din Kansas City. Locația a fost selectată la 17 august 2014, de către membrii celei de-a 72-a Convenție Science Fiction Mondială de la Londra (LONCON).

Convenția este organizat de către Mid American Science Fiction și Fantasy Conventions, Inc., și va fi prezidată de Diane Lacey, Ruth Lichtwardt și Jeff Orth. Numele ales este un tribut adus MidAmeriCon, a 34-a Convenție Science Fiction Mondială, care a avut loc în Kansas City în 1976.

Oaspeții de onoare ai MidAmericon II sunt artistul Kinuko Y. Craft, autorii Tamora Pierce și Michael Swanwick, plus editorii Patrick Nielsen Hayden și Teresa Nielsen Hayden. Pat Cadigan va fi Toastmaster-ul convenției.

FINAL FRONTIER: TÂRGUL DE CARTE CU CEI MAI PASIONAȚI VIZITATORI

TÂRG DE CARTE SF & FANTASY, EDIȚIA A V-A

În week-endul 2-3 aprilie în București are loc a cincea ediție a singurului târg de carte SF & Fantasy din țară. Fanii genului, dar și cititorii înfocați sunt așteptați între orele 11:00 și 19:00 la Connect Hub (B-dul Dacia nr 99, la Piața Spaniei).

Ediția din acest an a fost pusă la cale ca pentru un atac extraterestru: cu toate elementele pe care le așteptați dat și cu evenimente, happeninguri și invitați surpriză.

Romanele grafice și benzile desenate vin de la HAC!BD, The Walking Dead și LEX Shop. Pasionații de board games sunt așteptați la standul Red Goblin. Și vă încurajăm să vă chivernisiți bine bugetul pentru a nu rata figurinele și articolele de colecție.

Rubrica Zig-Zag a fost realizată de Cornel Secu și George Țugurlan

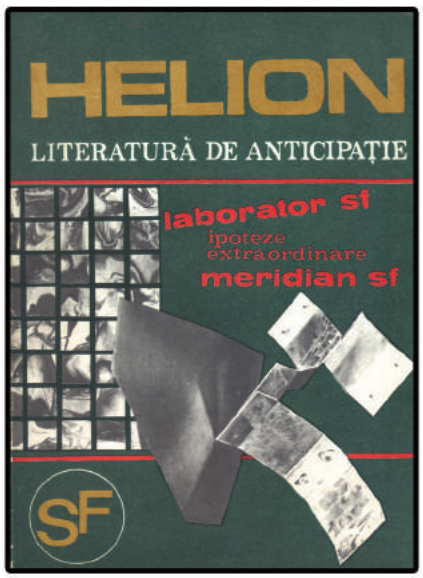

UN NOU CONCURS HELION - CONCURSUL DE PROZĂ UMORISTICĂ

Începând cu anul 2016, clubul HELION lansează un nou concurs pentru iubitorii genului science-fiction:

PROZĂ UMORISTICĂ

Lucrările, care nu trebui să depășească 20.000 de semne tipografice, vor fi trimise prin e-mail, la adresa redactiahelion@gmail.com, însoțite de CV-ul autorului, până la 30 aprilie 2016.
Premiile sunt:

- **Premiul I – 800 lei**
- **Premiul al II-lea – 600 lei**
- **Premiul al III-lea – 400 lei**

Jurizarea va avea loc până la 1 iunie 2016. Lucrările trimise pentru jurizare trebuie să fie originale și să nu fi fost publicate în reviste tipărite, online sau în volum.

Reduceri de 25% la toate cărţile din colecţia INSOLIT
Comenzi la: edituraeurostampa@gmail.com şi redactiahelion@gmail.com

ISSN 1220-7152